

ПРИЛОЖЕНИЕ

ОБРАЗЕЦ ЗА ПРОГРАМИТЕ ПО INTERREG

ССИ	2021ТС16РСВ005
Заглавие	Interreg VI-A ИПП България—Турция
Версия	1.0
Първа година	2021 г.
Последна година	2027 г.
Допустими от	
Допустими до	
Номер на решението на Комисията	
Дата на решението на Комисията	
Номер на решението за изменение на програмата	
Дата на влизане в сила на решението за изменение на програмата	
Региони по NUTS в рамките на програмата	Република България област Бургас, област Ямбол, област Хасково Република Турция провинция Одрин, провинция Къркларели
Направление	А

1. Съвместна програмна стратегия: основни предизвикателства пред развитието и отговори на политиката

1.1. Програмен район

Районът на програмата за трансгранично сътрудничество (ТГС) между България и Турция се намира в Югоизточна Европа и обхваща 5 териториални единици NUTS III (или еквивалентни на тях), а именно: 3 области от българска страна – Бургас, Ямбол и Хасково и 2 провинции от турска страна – Одрин и Къркларели.

Границата между България и Турция е с дължина близо 288 км. (включително три действащи гранични контролно-пропускателни пункта Капитан Андреево – Капъкуле, Лесово – Хамзабейли и Малко Търново – Дерекьой). Общата площ на района на ТГС обхваща около 29 000 км². В България то представлява 14,99 % от цялата територия на страната, докато в Турция представлява 1,58 %.

Селищната структура на района се характеризира с наличието на 5 средно големи града: Бургас, Ямбол и Хасково, от българската страна, и Одрин и Къркларели от турска страна.

На северозапад районът граничи с планините в източната част на Родопите и с ниските хълмове на планината Сакар в България. На югозапад той граничи с Егейско море в Турция. На североизток – Балканския район в България, на изток – Черноморското крайбрежие и на югоизток - планините Странджа/Йълдъз.

Водните запаси на района на ТГС се състоят както от повърхностни, така и от подземни води. Марица/Мерич и река Тунджа/Тунча са най-големите в региона. Планините Странджа/Йълдъз са най-богатите на водни ресурси в целия трансграничен район, тъй като пет реки извираат от тях. Повърхностните води са представени и от няколко големи езера, разположени както от българска, така и от турска страна.

Климатът варира от преходно-континентален до континентално-средиземноморски. Граничният регион притежава богато културно и природно наследство и висока степен на екологична чувствителност по отношение на изменението на климата.

1.2. Съвместна програмна стратегия: Обобщение на основните общи предизвикателства, като се вземат предвид икономическите, социалните и териториалните различия и неравенства, съвместните инвестиционни потребности и взаимното допълване и полезните взаимодействия с други програми и инструменти за финансиране, извлечените поуки от опита в миналото и макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато програмният район в своята цялост или частично попада в обхвата на една или няколко стратегии¹.

¹ Описанието по-долу е структурирано по начин, който да предоставя основано на факти обобщение на най-новите социално-икономически предизвикателства, пречките пред развитието и икономическите движещи сили на трансграничното сътрудничество с цел определяне на стратегията на програмата за сътрудничество. Резюмето обаче среща трудности с ограничеността на данните поради липсата на сравними и еквивалентни данни по NUTS 3 в двете държави. В Турция повечето статистически данни се събират на ниво NUTS 2. Навременността и източниците на данни разкриват още едно методологично опасение. Често това е така, когато важни показатели не присъстват равномерно и на двете територии. Когато настъпи това ограничение, вместо това се използват данни от по-горна пространствена скала (NUTS 2—1, национално равнище), като се отчита съпоставимостта (по отношение на източниците, измерването и навременността), реципрочността и уместността в

1. ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ И ТЕРИТОРИАЛНИ РАЗЛИЧИЯ

Многоаспектните фактори се сблъскват и оформят специфичния контекст на ТГС по външните граници на Европейския съюз (ЕС). Поставянето на заден план на разделителните линии по външните граници на ЕС, не е възможно поради особености, които могат да бъдат проследени във всяка област на политиката и институционална среда. Един такъв фактор е разнообразната история и култура, които има всяка от двете държави, чието разнообразие обаче често възпрепятства усилията за изграждане на приобщаващи общества за ТГС, както и за приемане на мултикултурни и многосекторни политики за ТГС с цел насърчаване на трайно благосъстояние в региона. Друг фактор са различните институционални и управленски структури в двете държави, които често се отразяват негативно на опитите за съвместни и интегрирани действия и решения. Едновременното прилагане на политиките на ЕС за разширяване и сближаване често са в конфликт, защото освен стремежа към постигане на общи цели, се очаква и постигане на индивидуалните такива. Всичко това са само няколко от предварителните условия, които определят различни стратегически акценти и подходи за изпълнение в програмите по Interreg по външните и вътрешните граници. Въпреки че повечето вътрешни програми на ЕС предоставят подкрепа за решения на глобалните предизвикателства, териториите по ТГС, съфинансирани по Инструмента за предприсъединителна помощ все още са изправени пред необходимостта от догонващо социално-икономическото развитие. По този начин основното съвместно предизвикателство на района на ТГС за периода 2021—2027 г. е да поеме по-технологичен курс на развитие, като се възползва от икономическите резултати, водещи до растеж, както и да намали неравенствата в доходите и различията в достъпа до услуги от общ интерес. Последните се характеризират със слаб трансграничен институционален контекст, а когато това е съчетано с липсата на практики без въглеродни емисии, перспективите на ТГС за териториално сближаване в съответствие с целите на ЕС (Териториален дневен ред 2030; Зелена сделка) става още по-оспорван. Като цяло, от двете страни на границата се наблюдават редица противоположни икономически тенденции, като по този начин се създават благоприятни предпоставки за обмен и споделяне на знания и добри практики, които в крайна сметка ще допринесат за изграждането на кооперативни трансгранични икономически отношения.

Извършеният Териториален анализ за целите на програмирането и неговата актуализирана версия дават възможност за структуриране на основните констатации в следните групи от области на политиката, разглеждани от гледна точка на предизвикателствата и движещите сили за развитие:

1.1. Противоположни демографски тенденции

Населението на българската част от програмния район представлява 10,84 % от общото население на страната и 49,35 % от общия регион на ТГС (Евростат, 2020 г.). Съответните данни за турската част (регион TR21) са 0,92 % от общото население на страната и 50,65 % от общия район на ТГС (TÜİK, 2020). Турската страна на програмния район има по-голяма гъстота на населението (63 души на кв. км), а българската гранична територия е по-слабо населена (43 души на кв. км). При естественят прираст на населението и нетната миграция се наблюдават

контекста на трансграничното сътрудничество, така че да се отрази по-добре териториалното измерение на секторните политики на всички равнища на управление, чиято необходимост е подчертана в Териториален дневен ред 2030.

значителни демографски различия между двете територии. За 2020 г. и по двата подпоказателя стойностите за България са отрицателни, с изключение на област Бургас, чиято нетна миграция е положителна, докато данните за Турция са положителни. Делът на населението на възраст 65 години и повече в българската част на граничната зона не е благоприятен за икономическия растеж. Възрастовата група 15—65 години отново е по-добре представена на турска територия, докато групата „под 15 години“ е сходна и на двете територии².

1.2 Бедност и неравенства в доходите

Перспективата за оценка на бедността се предлага от данни на Евростат³, които показват, че територията на ТГС попада в групата на региони с най-висок процент на риск от бедност и социално изключване. Почти една трета от общото население на двете държави (България — 33,6 %, Турция — 34,1 %) се счита за изложено на риск от бедност през 2020 г. Показателят „риск от бедност и социално изключване по статус на дейност“ разкрива националните различия и предполага някои неравенства в доходите между три основни групи лица, както следва: заети лица (България — 15,3 %, Турция — 27,9 %), безработни (България – 51,5 %, Турция – 47,2 %), пенсионери (България — 48,8 %, Турция — 18,4 %). За 2019 г. България е на второ място сред пенсионерите в ЕС-27⁴, изложени на риск от бедност през 2020 г., докато сходните данни за Турция я поставят страната в по-добро положение, което е под средното за ЕС-27 (19,2 %). Що се отнася до неравенствата в доходите, данните на Евростат за 2020 г. (измерени чрез коефициента „квинтилно съотношение на доходите“⁵) показват, че и двете държави имат дълъг път да настигнат средните стойности за ЕС, особено България, където изравняване на доходите се влошава: България – 8.01, Турция – 9.20, ЕС-27 – 5.24.

1.3 Слабост на връзката между образованието и пазара на труда

Въпреки че делът на завършилите начално и средно образование в целият район на ТГС е малко над или много близък до средната национална стойност за съответната държава⁶, делът на тези, които напускат системите за образование и обучение, достига тревожни размери. На национално равнище, „Преведременно напуснали системата на образованието и обучението (% от населението на възраст 18—24 години)“⁷ (показател на Евростат) показва значителни различия между двете държави за 2020: България – 12,8%, Турция – 26,7 % и ЕС-27 – 9,9 %.

² <https://nsi.bg/en/content/2979/population-districts-age-place-residence-and-sex>
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=The-Results-of-Address-Based-Population-Registration-System-2021-45500>

³ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_statistics_at_regional_level#Poverty_and_deprivation

⁴ От 01.02.2020 г., 27-те държави на Европейския съюз след напускането на Обединеното кралство на Европейския съюз

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di11/default/table?lang=en

⁶

<https://www.nsi.bg/bg/content/3505/%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D1%8A%D1%80%D1%88%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%BF%D0%BE-%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D0%B8-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8>

<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Education,-Culture,-Sport-and-Tourism-105>

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_ifse_14/default/table?lang=en

Турция и България не покриват целевия показател „Образование и обучение 2020“ (Стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението) от 10 % дял на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението. Като цяло България и Турция демонстрират слаби резултати в областта на образованието за възрастни. Показателят „Участие на възрастните в обучение“ за 2020 г., поддържан от Евростат, поставя България (1,6 %) и Турция (5,8 %) под средните стойности в класацията на ЕС (ЕС-27: 9,2%).

Преходът от образование към работа се вижда добре чрез показателя NEET⁸ (млади хора, които се намират извън системите на заетост, образование или обучение). Национални данни за 2020 г. съгласно NEET индикират за слаб преход от образование към заетост, показващ тревожни размери, които изискват спешна необходимост за борбата с високия процент на младежка безработица: България – 19,2%, Турция – 33,6% (най-високият процент в Европа), ЕС-27 – 15,0%

На областно равнище, в българската част на програмния район, коефициентът на заетост е близък до средното за страната. Преди кризата, свързана с Ковид-19, се наблюдава постоянен ръст на заетостта, последван от спад през 2020 г., който достига 67,6,9 % в област Хасково, 67,9 % в област Бургас и 68,3 % в област Ямбол.

Коефициентът на заетост на ТР 21 (провинциите Текирдаг, Одрин, Къркларели) поддържа относително постоянна стойност от 2014 г. насам (55—60 %). През 2019 г. и 2020 г. обаче той бележи лек спад до 57,2 % през 2020 г., в сравнение с 2018 г. (61,4 %).

В целия район на ТГС повечето заети лица са в сектора на услугите, следван от промишлеността.

1.4 Неравенство по отношение на достъпа до здравно обслужване

Здравните предизвикателства в ТГС районите са свързани главно с 1) неравенства в предоставянето на здравни услуги в градските и селските райони, особено от българската част на район на ТГС; (2) качеството на здравните услуги, (3) недостигът на медицински специалисти – повече в българската част на района на ТГС. Обхватът на здравните услуги се различава значително и от двете страни на границата. Здравната инфраструктура от турска страна има по-голям капацитет от този на съседните ѝ райони. Това се вижда най-добре чрез съотношението „брой легла спрямо населението“. Данните за българската страна на програмния район са под средната национална стойност, докато обратният резултат (над средните стойности за страната) описва здравната база от турска страна. Коренни противоположни данни се появяват при предлагането на здравни специалисти. Противно на очакванията, че повече легла се нуждаят от повече здравни работници, турската част от програмния район има по-ниско от средното за страната съотношение „брой лекари на глава от населението“, докато от българската страна на трансграничния район се отбелязва наличието на здравни специалисти над средното за страната. Разчитането на решения в областта на електронното здравеопазване в рамките на системата има значителен потенциал за повишаване на ефективността на системата. Според целевия анализ на ЕСПОН за 2019 г. относно електронното здравеопазване⁹, България изостава в това отношение. Като цяло електронното здравеопазване в Турция се развива бавно, въпреки че вече е въведена

⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_20/default/table?lang=en

⁹ https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/Final%20report.%202019%2003%2025_final%20version_0.pdf

национална система за електронни здравни досиета (EHR), докато България все още не е постигнала това.

1.5 Различия в конкурентоспособността и бизнес средата

В изданието за 2018—2019 г. на Световния индекс за конкурентоспособност (GCI) (през 2020 г. класацията на Световния индекс за конкурентоспособност е била преустановена), България се нарежда на 49-то място от 141-те анализирани държави, като отбелязва напредък от 51-во място в предишното издание, докато Турция е на 72-ро място в световен мащаб. Не се наблюдава промяна в сравнение с предишното издание. Бизнес средата в двете държави има ясно разграничена двойна структура. В едната крайност съществуват няколко големи модерни, капиталоемки, базирани на ресурси, зависими от внос и ориентирани към монтаж предприятия, докато в другата крайност има малки и микропредприятия, които използват много прости и традиционни технологии, и обслужват ограничен местен пазар. Броят на предприятията от двете страни на границата нараства всяка година, заедно с увеличаването на техния оборот, въпреки че данните за последните са налични само за българските гранични райони. Микропредприятията представляват 96 % от всички предприятия. Секторната специализация в района на ТГС е съсредоточена в сектора на услугите (търговия на едро и дребно), следвана от строителството и производството. В допълнение, интензивната селскостопанска индустриализация се осъществява в област Одрин, тъй като се намира в пресечната точка на три важни реки (Мерич/Марица, Тунча/Гунджа и Арда), което прави региона плодородна земя. Следва да се отбележи, че поради стратегическото си пресичане на енергийните коридори, свързващи доставчиците на енергия от изток и потребителите на енергия на запад, тръбопроводният транспорт също е добре развит в трансграничния регион.

По отношение на бизнес средата, Турция заема 33-о място от 190 държави в класацията „Doing Business“ на Световната банка за 2020 г., докато България се нарежда на 61-во място.

1.6 Различия в постиженията в областта на цифровите технологии и иновациите

От създаването на индекса за цифрова икономика и общество (DESI)¹⁰ България е класирана на последно място почти във всяко издание на индекса по всички свои показатели – човешки капитал (използване на интернет услуги и усъвършенствани цифрови умения), свързаност, интегриране на цифровите технологии и цифрови обществени услуги. Според доклада за индекса на цифровизация на Турция, изготвен от Асоциацията на производителите на информатика (TÜBİSAD), рейтингът на Турция за цифровизация се е повишил от 2,94 на 5 през 2019 г. до 3,06 през 2020 г. Въпреки че всички компоненти на индекса показват подобрение в сравнение с предходната година, Турция се е намирала в „средната“ категория цифровизация в рамките на международния сравнителен анализ.

В Европейския сравнителен доклад за иновациите за 2021 г. България и Турция се оценяват като нововъзникващи новатори. Науката, технологиите и иновациите (НТИ) осигуряват средствата за прехода към продукти и услуги с висока добавена стойност. Резултатите в целия район на ТГС резултатите от НТИ остават скромни. Липсата на финансиране за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) ограничава потенциала за иновации, докато по-широкото разпространение на технологиите не получава достатъчно политическо внимание. В бъдеще една по-структурирана връзка между бизнеса и академичните среди би улеснила разпространението

¹⁰ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-economy-and-society-index-desi>

на авангардни научни изследвания, а акцентът върху индивидуалните иновации би могъл да спомогне за насърчаването на нов творчески сектор.

Една от най-важните предпоставки за изпълнението на политиките и практиките за цифрова трансформация са използването и свързването към интернет. И двете държави имат почти еднакви резултати по отношение на използването на интернет и дела на домакинствата с достъп до интернет у дома, но резултатите на Турция са малко по-добри от тези в България. Разпространението на мобилния широколентов достъп също се увеличава и в двете държави. В публикацията на Глобална система за мобилни (GSMA) от 2019 г. „Състоянието на свързаността в мобилния интернет“, България и Турция са поставени в групата на напредналите държави.

1.7 Слабо развита целогодишна туристическа инфраструктура

Разнообразието от природни и културни ценности в района на ТГС е ключова предпоставка за определяне на целево-ориентирано туристическо предлагане, но туризмът в региона „разпознава“ непреодолимите слабости, като: недостатъчно развит туристически продукт като цяло, недостатъчно развита мрежа от туристически дружества, недостатъчно квалифициран персонал в областта на туристическите услуги, лошо състояние и ограничен достъп до обекти на природното и културното наследство, недостиг на трансгранични конкурентни целогодишни туристически продукти.

Въпреки интензивното туристическо развитие на Черноморското крайбрежие в България, няма други конкурентоспособни туристически продукти в програмната територия и целогодишният туристически потенциал и възможностите остават недостатъчно използвани. Област Бургас допринася за почти 40 % от всички легла, нощувки и приходи от туризъм в България. Приносът на областите Ямбол и Хасково е под 1 %¹¹. Въпреки своя културен, исторически и природен потенциал, Одрин и Къркларели не са толкова популярни зони за туристическа атракция в Турция, като попадат в сянката на други региони на страната. И двете провинции постигат резултати под средната национална стойност по всички ключови показатели за туризма.

Програмният район има много богата култура и история. Районът, населен от тракийците в античността, е известен с голяма концентрация на руини на тракийски светилища и жертвени олтари, долмени и други археологически обекти. Минералните водни ресурси позволяват комбинация от климатична и балнеотерапия (Поморие, Бургас, Хасково и др.), които биха могли да привлекат много чуждестранни туристи след подходящо популяризиране. Националните паркове Странджа/Йълдъз, Национален резерват „Инеада“, Национален парк „Езеро Гала“ с техните природни забележителности, мегалитни комплекси, уникално блато за културно наследство, блатата, езера и крайбрежни пясъчни дюни все още не допринасят за оползотворяването на регионалния туристически потенциал. Всичко това представляват ключова предпоставка за разработването на интегрирани туристически продукти, но въпреки предоставената досега широка подкрепа от Interreg за индивидуални туристически проекти, не е постигнат устойчив интегриран и трансграничен туристически ефект (напр. целогодишни туристически продукти за трансгранично сътрудничество, които включват посещения на различни обекти за програмния район).

1.8 Значителна опасност от природни бедствия и загуба на биологично разнообразие

¹¹ <https://www.nsi.bg/bg/content/1978/%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%88%D0%BD%D0%B8-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B8>

Поради екстензивното промишлено производство с отрицателно въздействие върху околната среда, районът на ТГС е изложен на значителна опасност от природни бедствия и загуба на биологично разнообразие, поради различните замърсители на околната среда и като се вземат предвид всички отрицателни последици от изменението на климата. Най-големият замърсител на околната среда в района на ТГС е най-голямото предприятие за рафиниране на нефт на Балканския полуостров – „Лукойл Нефтохим Бургас“ АД, което въпреки внедряването на модерни технологични решения за преработка на сероводород, намаляване на количеството на опасните емисии в атмосферата и водата и безопасно неутрализиране на отпадъците попаднали в околната среда, дружеството остава един от най-големите замърсители в страната/региона. Районът на ТГС действа като стратегически пресечна точка на енергийните коридори, свързващи доставчиците на енергия от изток и потребителите на енергия на запад; поради това той носи значителна опасност за околната среда. Освен всичко това, по-голямата част от отпадъчните води, генерирани в региона, се вливат директно в реките, причинявайки щети и значителни екологични проблеми. Други ключови фактори, които се очаква да окажат неблагоприятно въздействие върху човешкото здраве, околната среда, биологичното разнообразие и икономическия растеж, са: (1) чести наводнения, (2) силни гръмотевични бури, (3) тежки суши; (4) свлачища; 5) увеличаване на честотата на горските пожари поради недостатъчно залесяване, самозапалване на суха трева близо до гори, небрежност при използването на огън, неконтролирано изгаряне на битови отпадъци; (6) относително висока сеизмична опасност.

Целостта на почти всички естествени екосистеми в трансграничния регион, включително миграционните маршрути на птиците – Виа Понтика и Виа Аристотелис, понастоящем е застрашена, отчасти поради текущите климатични промени, но също и поради антропогенния натиск, водещ до влошаване на състоянието на местообитанията и нарастващата заплаха от горски пожари. Прилаганите понастоящем подходи и стратегии за управление не осигуряват ефективно опазване на биологичното разнообразие. Тъй като екологичната инфраструктура в района на ТГС като цяло се оценява като недостатъчно развита, липсата на основани на екосистемите практики и услуги за справяне с различните предизвикателства, свързани с околната среда намалява усилията за справяне с проблемите, свързани с изменението на климата.

1.9 Ограничена готовност за „зелен“ преход

Икономиките на България и Турция са с висока енергийна интензивност. В Националния план за действие на Турция за енергийна ефективност за периода 2017—2023 г. (НПДДЕ), определя енергийната ефективност като приоритетна област. Турция диверсифицира своя енергиен микс чрез увеличаване на инвестициите в тези източници. За едно десетилетие инсталираните мощности за енергия от възобновяеми източници почти са се утроили от 17,3 GW през 2010 г. до 49,6 GW в края на 2020 г.¹². Турция заема челно място в света по отношение на инсталираните мощности през 2017 г., особено в слънчевата, вятърната, геотермалната и водноелектрическата енергия. Турция също така е на 5то място в Европа и 12 място в света по отношение на инсталирани мощности за енергия от възобновяеми източници. Делът на възобновяемите енергийни източници в инсталираната мощност за производство на електроенергия надхвърля 52%. През 2020 г., благодарение на производството на електроенергия от възобновяеми източници в избегнато генерирането на почти 73 милиона тона емисии. Целта на Турция е всяка година през следващото десетилетие да добавя по 1 GW слънчева и 1 GW вятърна енергия в турската енергийна система. Стратегията за енергийния пазар на електроенергия и сигурността на доставките цели да достигне 30 % до 2023 г. Тази цел е надхвърлена, през 2019 г е 44% 2019

¹² <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264309753-8-en/index.html?itemId=/content/component/9789264309753-8-en>

г. Секторът обаче все още е на етап на развитие и делът на възобновяемите енергийни източници варира в зависимост от производството на водноелектрическа енергия и използването на въглища и газ.

България продължава да е най-енергоемката икономика и икономиката с най-големи емисии на парникови газове в ЕС, далеч пред останалите. Съгласно Доклад за България за 2020 г., през 2017 г. страната се е нуждаела от 3.8 пъти повече енергия и е отделила 4.4 пъти повече въглеродни емисии за единица за БВП, отколкото средната стойност за ЕС. Въпреки това страната все още е на път да постигне своите цели по отношение на емисиите на парникови газове и енергията от възобновяеми източници. От друга страна, намаляването на потреблението на енергия и респективно на емисиите на парникови газове, води до подобряване на качеството на въздуха.

По отношение на ефективното използване на ресурсите, Турция трябва да разработи допълнителни икономически инструменти за специалните потоци от отпадъци. Процентът на рециклиране на битовите отпадъци е най-ниският в Европа – 0,3 % през 2018 г. Страната трябва да удвои усилията си, за да затвори своите депа за отпадъци, които не отговарят на изискванията, и да инвестира в намаляването, разделянето и рециклирането на отпадъците. Проектът за нулеви отпадъци е екологична инициатива, насочена към намаляване на генерирането на отпадъци, сортиране им при източника, рециклиране и съответно пестене на ресурси. Разпространението на проекта цели до 2023 г. в цяла Турция, да се достигане на степен на оползотворяване на отпадъци от 35%. През 2020 г. коефициентът на рециклиране е 22,4% и се предвижда да се увеличи до 35% до 2023 г. С новия подход на кръгова икономика към 2020 г. са спестени 3,3 млн.т.н. алтернативна суровина и 1,22 млн.т.н. о. допълнително гориво в цимент, вар, керамика, тухли и секторите на желязото и стоманата.

Въпреки че в България са предприети политически действия за насърчаване на екологичния преход, страната продължава да изостава от ЕС по отношение на всички компоненти на кръговата икономика¹³. Мащабът на производителността на ресурсите в Турция също е далеч под средния за ЕС-28¹⁴. И в двете държави липсва стратегия за кръгова икономика. Поради това е отправен спешен призив към двете държави да се справят с предизвикателството, като насърчават и подкрепят по-активно принципите на кръговата икономика и свързаните с нея производствени практики.

1.10 Постоянно трансгранично миграционно напрежение

Последната вълна от широкомащабна миграция към Турция и ЕС, която се състоя през 2015 г., изправи българските и турските трансгранични органи пред безпрецедентна ситуация, която изискваше координиран подход за справяне с нея. Нито един от трансграничните органи обаче не е бил обучен как да действа в подобна ситуация. Кризата с мигрантите показва много области от управленска и оперативна важност, които се нуждаят от допълнително подобряване и укрепване на капацитета в духа на сътрудничество и хуманността, на оперативното сътрудничество между българските и турските правоприлагащи органи при управление на миграционните потоци по, като същевременно се запазва вътрешната стабилност и се гарантира националната сигурност. Въпреки че броят на лицата, търсещи убежище в България, и броят на молбите за международна закрила в Турция са намалели повече от два пъти от 2017 г. насам, броят на незаконните мигранти в двете държави нараства всяка година, както Европейският

¹³ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators/main-tables>

¹⁴ [Преди 01.02.2020 г. 28-те държави на Европейския съюз](#)

съвет за бежанци и изгнаници¹⁵ отбелязва в националните доклади за 2020 г. Освен това се очаква, че незаконната миграция в района на ТГС най-вероятно ще продължи да поражда загриженост по отношение на сигурността и хуманитарните въпроси, като се има предвид продължаващата социална и политическа нестабилност в Близкия изток и Южна Азия. В подобна ситуация се изисква адекватна институционална и оперативна реакция, за да се гарантира, че никакви предполагаеми или съществуващите недостатъци в управлението на миграцията в транзитните региони (като Турция и България), няма да се появят отново и да доведат до миграционна криза, идентична с тази от 2015 г., няма да се появят отново. Тъй като въпросите от значение за миграцията ще продължат да бъдат основен проблем в Европа и на границата между ЕС и Турция, като страна кандидатка за членство, сложният характер на смесените потоци от икономически и други мигранти, бежанци и лица, търсещи убежище, ще продължава да представлява допълнителни предизвикателства. Освен това такъв сложен въпрос не може да бъде разгледан само от отделните органи от двете страни на границата. По-скоро е необходим стратегически, всеобхватен и многостранен подход, който да замени преобладаващите реакции на извънредна база с трансгранични съвместни и трайни решения.

2. ДВИЖЕЩИ СИЛИ

2.1 Положителен макроикономически контекст

Пандемията от COVID-19 наруши живота във всички държави и общности и оказа негативно влияние върху глобалния икономически растеж през 2020 г. и всичко, преживяно за близо век. Въпреки това, оценките показват, че епидемията е забавила глобалния икономически растеж през 2020 г. до годишен темп от около -3,2%, с прогноза за възстановяване от 5,9% за 2021 г. Следователно, този раздел акцентира върху макроикономическата стабилност и потенциала за растеж, които и двете страни са имали преди кризата, свързана COVID-19. Що се отнася до България, страната се колебае около 3 % от 2016 г. насам, с обща факторна производителност, основният фактор за нейното разширяване, наред с нарастващия експортен пазарен дял, увеличаването на разходите за труд за единица продукция и продължаващата интеграция в световните вериги за създаване на стойност, са в основата на конкурентната позиция на България. Благодарение на силното вътрешно търсене и инвестиции, брутният вътрешен продукт (БВП) на Турция се е увеличил средно с 4,4 % през последните 5 години преди кризата, свързана COVID-19.

На равнище ТГС се открояват някои несъответствия в регионалния БВП. В номинално изражение икономическият резултат за 2018 г. на всяка от турските провинции в района на ТГС е много по-висок от този на който и да е от български райони. БВП на Къркларели (3,361 милиона евро) например е 6 пъти по-висок от БВП на област Ямбол (593 млн. евро). Най-голямата икономическа продукция в българския район на ТГС се произвежда в област Бургас (2 644 милиона евро), чийто БВП все още е по-нисък от този на Одрин (3, 096 милиона евро) и Къркларели (3,36 милиона евро).

Брутната добавена стойност (БДС) е друг важен показател за икономическите резултати. През 2019 г.¹⁶ МСП имат важен принос за турската „нефинансова икономика“¹⁷. Те са представляват значителен дял (73,5 %) от общата заетост, осигурявайки почти три от четири работни места в

¹⁵ Европейският съвет за бежанци и изгнаници, <https://www.asylumineurope.org/reports>

¹⁶ 2021 SBA Fact Sheet for Turkey

¹⁷ Информационен лист на SBA за Турция за 2019 г.

Турция, надвишавайки в голяма степен средния дял на заетост на МСП в ЕС, който е 65%. Въпреки това техният дял на БДС от 52,6 % е по-нисък от средния дял на МСП в ЕС, който е 53%. В България МСП генерират две трети от общата БДС и три четвърти от общата заетост в страната, което далеч надвишава съответните средни стойности за ЕС от 56,4 % и 66,6 %. Годишната производителност на МСП, изчислена като добавена стойност на заето лице, възлиза приблизително на 12 800 евро. От друга страна, средната стойност за ЕС е 3 пъти по-висока – 44 600 евро. Средно всяко лице, наето от турско МСП, генерира само около 10 000 евро, което е около една четвърт от средната стойност за ЕС.

На равнище ТГС, повечето МСП извършват дейност в сектора на услугите, чиято БДС формира регионалната специализация, следвана от промишлеността и селското стопанство, които само в Одрин и Ямбол са с дял над средния за ТГС района. БДС от промишленост е представена по-активно в провинция Къркларели, докато услугите преобладават значително в Бургас и Хасково.

Следва също така да се подчертае, че положителните търговски практики между България и Турция са ключов показател за пораздащите растеж двустранни икономически отношения. Данните показват тенденция към постоянно нарастване през последните години.

2.2 Потенциал за интеграция в международната туристическа мрежа

Един от европейските велосипедни маршрути, а именно трасето ЕвроВело 13: „Пътят на Желязната завеса“, преминава през района за ТГС. Това дава възможност за посещение на 20 държави, като се започне от Северна Финландия и преминавайки в близост до Балтийско море, Германия, Чешката република, Словакия-Братислава, Румъния и завършвайки в България, в малкия черноморски град Резово. Следването на този маршрут с дължина повече от 9 950 км е „жив“ урок по история, но и напомняне за мира и помириенето, последвали падането на „Завесата“. Друг велосипеден и пешеходен маршрут, преминаващ през района на ТГС, е Султански път (известен като Цариградски път в България и Carski Drum /Carigradski Put в Сърбия). Султанският път преминава през 8 държави, започвайки от Виена с крайна точка Истанбул.

2.3 Добра регионална свързаност и потенциал за мултимодален транспорт

Районът на ТГС показва много добра свързаност, но потенциалът му за мултимодален транспорт продължава да не се използва в достатъчна степен. През нейната територия преминава един от коридорите на основната транс-европейската транспортна мрежа (TEN-T) с разширения към трети държави „Ориент/Източно-Средиземноморие“. Планираните широкомащабни публични инвестиции за транспорта в Турция са съсредоточени върху високоскоростните железопътни линии и магистралите. Железопътната линия Халкаль-Капъкуле ще свърже Европа с Азия, преминавайки през Истанбул, Текирдаг, Къркларели и Одрин. Въздушният транспорт в района на ТГС се обслужва от единственото международно гражданско летище – летище Бургас, което е включено в широкообхватната мрежа TEN-T. Пристанище Бургас е единственото морско пристанище в България, включено в основната мрежа TEN-T,

В района функционират три трансгранично контролно-пропускателни пункта (ГКПП): Капитан Андреево-Капъкуле, (2) Лесово-Хамзабейли и (3) Малко Търново-Дерекьой. ГКПП Капитан Андреево-Капъкуле е сред най-големите и най-натоварените в света по отношение на броя на пътниците и количеството товари, преминаващи през него. По-голямата част от търговията между Турция/Близкия изток и Европа преминава през този ГКПП. ГКПП Лесово-Хамзабейли

подкрепя Капитан Андреево-Капъкуле, докато ГКПП Малко Търново-Дерекьой се използва главно за туристически цели.

Въпреки големия потенциал за развитие на регионалните мултимодални транспортни мрежи, не е постигнат напредък по отношение на развитието на нито една от двете държави.

3. СЪВМЕСТНИ НУЖДИ ОТ ИНВЕСТИЦИИ

- Инвестиции за многоизмерни интегрирани териториални мерки, насочени към преодоляване на разликата в доходите, относително високия риск от бедност, социалното приобщаване чрез услуги в общността и интегрирана заетост, здравна и социална мобилна подкрепа в домашна среда, подобряване на достъпа и качеството на услугите от общ интерес и предприятията;

- Инвестиции за разработване и прилагане на атрактивни възможности за заетост и всеобхватни цифрови програми за повишаване на дигиталната квалификацията, включително мерки на „сребърната икономика“, за изграждане на устойчив път към целта за заетост за 2030 г. от 78 %;

- Инвестиции за подобряване на качеството, съответствието на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, включително чрез адаптиране на образованието и обучението към нуждите на пазара на труда;

- Производствени инвестиции, насочени към проправяне на пътя към “зелен” преход, включително технологични изследвания и иновации за възобновяема енергия, прилагане на пилотни проекти и разпространение на най-добри практики;

- Инвестиции за въвеждане и разпространение на подхода „технология с определена цел“, който би стимулирал научноизследователската и развойна дейност, за намиране на решения, които отговарят на неотложността на екологичните и социалните предизвикателства в района на ТГС;

- Инвестиции за засилване на институционалното сътрудничество между правоприлагащите институции в областта на управлението на миграцията.

- Инвестиции за оползотворяване на потенциала в програмния район за интеграция в международната туристическа мрежа и за разработване на целогодишни туристически продукти с атрактивно предлагане на услуги през ненаатоварения сезон

4. ДОПЪЛВАНЕ И ПОЛЕЗНИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ С ДРУГИ ПРОГРАМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ

Програмата Interreg за трансгранично сътрудничество България – Турция, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ ((Interreg VI-A) ИПП България—Турция) допълва други програми и инструменти за финансиране. Ще се търси допълване с програмите на ЕС като „Права и достойнства на гражданите“, „Еразъм+“, „ЕСФ+“, „Хоризонт Европа“, „Митници“, „Дигитална Европа“ и „Правосъдие“. Ще се поддържа тясна координация между Управляващия орган и делегацията на ЕС в Турция, за да се увеличи максимално ефектът от помощта с други дейности на ЕС в припокриващите се области на подкрепа. Полезните взаимодействия и кумулативният ефект от това допълване могат да бъдат очертани по приоритетите на Програмата за ТГС Interreg-ИПП III“, както следва:

ПРИОРИТЕТ 1 ЩАДЯЩ ОКОЛНАТА СРЕДА ТРАНСГРАНИЧЕН РЕГИОН (енергийна ефективност, кръгова икономика)

Дейностите, предвидени по *Приоритет 3: Справедливият енергиен преход* на *Програма за развитие на регионите за периода 2021—2027 г.* ще бъдат насочени по-специално към разработването и прилагането на иновативни продукти, процеси и бизнес модели, насочени към повишаване на ресурсната ефективност на икономиката, както и към подкрепа и прилагане на иновации, насочени към висока въглеродна интензивност на икономиката, производствени инвестиции в МСП, прилагане на технологии, системи и инфраструктури за чиста енергия на достъпна цена, включително технологии за съхранение на енергия, инвестиции във възобновяеми енергийни източници и интелигентна и устойчива местна мобилност, подобряване на кръговата икономика чрез предотвратяване, намаляване, ефективно използване на ресурсите, повторна употреба, ремонт и рециклиране. По същия начин се предлагат мерки за насърчаване на прехода към кръгова икономика по *Приоритет 1: Интегрирано градско развитие* и *Приоритет 2: Интегрирано териториално развитие на регионите*.

Друга програма, насочена отчасти към тези теми, е *Програма „Околна среда“ за периода 2021—2027 г.* Действията за подпомагане са насочени към насърчаване на устойчиво управление на водите, преход към кръгова икономика с ефективно използване на ресурсите, предотвратяване на генерирането на битови отпадъци, изграждане на центрове за подготовка за повторна употреба, рециклиране на отпадъци, системи за разделно събиране и рециклиране, инфраструктурни мерки за събиране, обезвреждане и пречистване на отпадъчните води, както и намаляване на замърсяването на въздуха от битово отопление и транспорт.

Мерките за обмен на знания, методология за проектиране, иновационни лаборатории и пилотни проекти, изпитване и реализиране на нови идеи също оформят програмните интервенции в посоката на кръговата икономика. Те ще стимулират развитието на пазари за кръгови и неутрални продукти по отношение на климата. Това е ясно подчертано в *Програма за „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ за периода 2021—2027 г.* Може да се установи и взаимно допълване с *Националния план за възстановяване и устойчивост на България по отношение на подкрепата за развитието на нисковъглеродна икономика чрез прилагане на мерки, които да допринесат за постигането на целите на Зелената сделка*.

Новата програма за ТГС Interreg-ИПП III ще допълни предвидените мерки чрез въвеждане на инвестиции за намаляване на емисиите на парникови газове и разработване на кръгови бизнес модели/решения за МСП, съчетани с уникалната възможност за обмен на ноу-хау, най-добри практики и информация между съответните местни предприятия от двете страни на границата като инструмент за по-нататъшно активизиране на трансграничния обмен и създаване на основа за по-задълбочено сътрудничество и съвместни дейности.

ПРИОРИТЕТ 2 ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН (ефективно интегрирано териториално развитие)

Ефективното интегрирано териториално развитие на местно равнище изисква широк набор от икономически стимули. Може да се установи ясна връзка с *Програма развитие на регионите за периода 2021—2027 г.* по отношение на предложените действия за насърчаване на икономическата дейност, инфраструктурата за здравеопазване, образование, социални дейности, култура, спорт, туризъм и културно наследство, за саниране на жилищни и обществени сгради, за устойчива градска мобилност, пътна инфраструктура и безопасност и развитие на функционални връзки, както и с качествена и безопасна среда, включително екологосъобразни инвестиции. Допълняемост се идентифицира и с *Националния план за възстановяване и*

устойчивост на България в областта на развитието и популяризирането на културното наследство и услугите, свързани с тях.

По сходен начин, Единадесетият план за развитие на Турция предлага набор от политики, които се допълват с интегрираното териториално развитие, чиято цел е намаляване на различията между регионите с фокус върху заетостта, иновационния капацитет и възможностите за междурегионално сътрудничество, като в същото време запазват и насърчават културните особености. Това е определено като основна цел в чл.668¹⁸ от Плана.

Новата програма за Interreg VI-A ИПП България—Турция ще придаде допълнително измерение на териториалния подход чрез разширяване на междусекторните инвестиции отвъд границите с участието на партньори както от България, така и от Турция, за да се търсят решения на териториалните нужди въз основа на специална териториална стратегия.

ПРИОРИТЕТ 3 ПО-СИГУРЕН ТРАНСГРАНИЧЕН РЕГИОН (миграция)

Преследвайки общи усилия, сътрудничество и координация в борбата срещу незаконната миграция и хуманитарните предизвикателства, свързани с мигрантите с други органи от областта, Програмата Interreg ИПП III ще търси полезни взаимодействия и допълване с Фонда за интегрирано управление на границите (ФИУГ), Фонд „Убежище, миграция и интеграция“ (ФУМИ) и новият Фонд за вътрешна сигурност (ФВС), за да направи управлението на миграцията регионален и европейски успех. Допълняемостта и синергията се търси и с планираните дейности по Инструмента за управление на границите и визовата политика (ИУГВП) и Индивидуалните мерки по Инструмента за предприсъединителна помощ III за укрепване на капацитета за реагиране при управление на миграционните потоци и управлението на границите в Западните Балкани. Тъй като стратегическият проект не е достатъчно зрял на етапа на подготовка на програмата, след като параметрите на проекта бъдат предоставени, ще бъде подписан протокол между Управляващите органи на Interreg VI-A IPA България-Турция, ИУГВП и ИПП III с цел да се установи ясна допълняемост и да се гарантира липсата на дублиране, като същевременно се спазват правилата за допустимост, съгласно съответните разпоредби, ръководещи работата на посочените по-горе инструменти. Трябва обаче да се отбележи, че програмата Interreg ИПП III ще се съсредоточи върху подкрепа на правоприлагащите органи в трансграничния район за справяне със специфичните предизвикателства за сигурността и хуманитарните въпроси, произтичащи от незаконната миграция, по начин, основан на сътрудничество и солидарност. Очаква се полезните взаимодействия да се появи чрез подходи, стандарти и кодекси за поведение при работа с мигранти. Следователно новата програма Interreg ИПП III ще генерира добавена стойност към укрепването на границата на ЕС и Турция, като страна-кандидат за членство. Освен това документът на Комисията „Съобщение за политиката на разширяване на ЕС за 2021 г.“ оценява Турция като добре интегрирана с пазара на ЕС по отношение както на търговските, така и на инвестиционните връзки. Страната е ключов партньор за ЕС в основни области от общ интерес, като миграцията, борбата с тероризма, икономиката, търговията, енергетиката и транспорта. Програмата за ТГС предоставя възможности за трансгранично сътрудничество във всички очертани области, в които Турция е постигнала напредък, следователно Програмата осигурява значителен принос към диалога с Турция за разширяване на ЕС.

¹⁸ Eleventh Development Plan, Article 668, Presidency of the Republic of Turkey, Presidency of Strategy and Budget, - https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Eleventh_Development_Plan_2019-2023.pdf, last access on 25.3.2022

Програмата е в съответствие с рамката за стратегическо програмиране за Инструмента за предприемаческа помощ III, приета с Решение за изпълнение на Европейската Комисия (2021) 8914 окончателен от 10 декември 2021 г. Освен това Програмата изгражда силни полезни взаимодействия с помощта по ИПП III, чиято стратегическа цел „Икономическо, социално и териториално развитие на граничните райони, насърчаване на сътрудничеството между националните местни/регионални власти, сдружения, неправителствени организации и предприятия от съседни региони“ напълно съвпада със стратегическия и тематичен обхват на Програмата за ТГС. По-конкретно, и двата инструмента допринасят значително за следните тематични клъстери на ЕС „По-зелена и подобрена ресурсна ефективност“ (ТП2 по ИПП III и ЦП2 по програмата за ТГС), „Подобрена бизнес среда и конкурентоспособност“ (ТП 5 и ТП 8 по ИПП III и ЦП5 по програмата за ТГС) и „Подобрен капацитет на местните и регионалните власти за справяне с местните предизвикателства“ (ТП 7 по ИПП III и ИНТЕРРЕГ специфична цел 2 по Програмата за ТГС). В допълнение, програмата за ТГС:

- допълва Програмната рамка на ИПП III относно диалога на гражданското общество и межкултурния обмен между гражданските общества в Турция и ЕС (Действие № 2 – Гражданско общество), като предоставя, по Приоритет 2, разнообразни възможности за работа в мрежа през границата;

- допълва прилагането по ИПП III на кръгови практики (Действие № 4 Околна среда и изменението на климата), като предоставя, по Приоритет 1 и 2, възможности за работа в мрежа в кръгови производствени процеси и разработване на нови кръгови съвместни бизнес модели;

- допълва подкрепата по ИПП III за устойчивост на бедствия (Действие № 4 Околна среда и изменението на климата), като предоставя възможности, по Приоритет 2, за съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна и смекчаване и адаптиране към изменението на климата

- допълва подкрепата по ИПП III за преход към зелена икономика и цифрова трансформация (Действие № 7 Интелигентна и устойчива икономическа трансформация), като предоставя, по Приоритет 2, широкообхватни възможности за трансформация на икономиката в района на ТГС чрез мерки за цифров и енергиен преход.

- допълва подкрепата по ИПП III за ефективното прилагане на плана за действие на Турция за борба с незаконната миграция и насърчава редовната миграция (AoS#2 - Подкрепа на усилията на Турция за ефективно управление на миграцията) чрез финансиране на съвместен проект от стратегическо значение, насочен към подобряване на институционалната координация за оперативно сътрудничество в областта на откритата във вътрешността на страните незаконна миграция.

5. НАУЧЕНИ УРОЦИ

Въпреки тематичната концентрация, наложена от регламентите на ЕС през периода 2014—2020 г., областите на интервенция, определени в рамките на Програмата за ТГС Interreg-ИПП за периода 2014—2020 г., все още остават доста разнообразни и без никаква взаимозависимост. За разлика от ограничените (дори намалени през периода 2014—2020 г.) финансови ресурси, интересът към Програмата остава висок и през двата програмни периода. За периода 2007—2013 г. – в рамките на 3-те открити покани за представяне на проектни предложения – са подадени 374 проекта и са подписани 143 договора, докато през периода 2014—2020 г. по 2-те открити покани (3-тата покана за представяне на проектни предложения е ограничена покана за целите на

стратегически проект) 325 проекта са били подадени и са подписани 101 проекта. Това показва, че повече от 60 % от предложенията за проекти не са били финансирани и че разпръснатите секторни инвестиции въз основа на открити покани за представяне на проектни предложения са довели, от една страна, до сериозна конкуренция и високи очаквания на потенциалните бенефициенти, а от друга страна до разпокъсани и непоследователни интервенции, някои от които не са били пряко свързани с действителните нужди и потенциал на трансграничния регион. Въпреки демонстрирания голям интерес, ниската компетентност на някои бенефициенти по отношение на изпълнението на определени мерки и ниското равнище на партньорство между публичния и неправителствения сектор, допринася за липсата на капитализация на резултатите от проекта. Освен това се наблюдава изчерпване при генерирането на идеи за проекти – например увеличен брой проекти, с вече финансирани подобни идеи/цели, а във всички отворени покани кандидатстват едни и същи организации/институции. С цел подобряване на слабия капацитет на някои бенефициенти да подготвят и изпълняват проекти, новата Програма ще използва средства от техническа помощ (ТП) за организиране на информационни дни и обучителни сесии за потенциални бенефициенти след стартирането на поканите за предложения и форумите за партньорство за идентифициране на проектни партньори, както и за обучения по време на периода на изпълнение на проектите.

Оценката на въздействието на Програмата за периода 2007—2013 г., както и междинната оценка на програмата за периода 2014—2020 г. показват, че в съответствие с многообразието на областите на интервенция са постигнати голям брой и различни резултати. От финансова гледна точка се наблюдава драстично разминаване между наличното, поисканото и договореното финансиране – средно общият приложен бюджет е с 435 % по-висок от наличното, докато 31 % от общия размер на поисканото финансиране е бил договорен. Често такива финансови диспропорции обуславят слабите ефекти на Програмата по отношение на ефикасността и устойчивостта. Ето защо за програмата е трудно да извлече ползи за общностите, да засили въздействието си върху региона и по-специално неговата добавена стойност, постигната чрез сътрудничество. В това отношение, за да се постигне видимо въздействие, е препоръчан нов, ориентиран в по-голяма степен към резултатите подход при изпълнението на бъдещите програми. Очаква се по-добрата насоченост на Програмата да засили връзките между нуждите и ресурсите (чрез насочване на повече средства към най-търсените области на интервенция) и по този начин да се постигнат пропорционални и устойчиви (не предварителни) последици за територията.

6. МАКРОРЕГИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ И СТРАТЕГИИ (MPC) ЗА МОРСКИТЕ БАСЕЙНИ

Предвид факта, че програмният район България-Турция включва крайбрежните райони на Черно море (Бургас и Къркларели), съществува необходимост от силна връзка между програмните ресурси и Общия дневен ред за Черно море и Стратегическата програма за изследвания и иновации за Черно море (СПИИ).

Общия дневен ред за Черно море е съсредоточен върху области, свързани със синята икономика, които допринасят за устойчивото икономическо развитие на региона и по-специално на крайбрежните региони (морско дело, рибарство и аквакултури, научни изследвания и иновации, свързаност, опазване на околната среда, туризъм, образование, възобновяема енергия (включително океанска енергия и енергия от възобновяеми източници недалеч от сушата) и газови хидрати и развитие на уменията, необходими за морската икономика)).

Инициативата СПИИ за Черно море определя четири основни стълба, въз основа на които може да се разработи нов набор от научноизследователски и иновационни дейности като: „Черноморския мост на знанието“ за справяне с основните предизвикателства пред научните изследвания в Черно море; „Черноморската синя икономика“ за разработване на продукти, решения и клъстери, които са в основата на Черноморския син растеж; „ключови съвместни инфраструктурни и политически фактори“ за изграждане на критични помощни системи и иновативни инфраструктури; „предоставяне на права на гражданите и засилена синя работна сила“ за образование и изграждане на капацитет.

„Син“ растеж

Стратегията за „син“ растеж подкрепя устойчивия растеж в морския и крайморския сектор като цяло. Тя се стреми да осигури по-съгласуван подход към морските въпроси чрез засилване на координацията между различните области на политиката, за да се засили сътрудничеството между крайбрежните държави – членки на ЕС, и държавите-кандидати и потенциални-кандидати за членство в ЕС. Стратегията се състои от три компонента: 1. Развитие на сектори с висок потенциал за устойчиви работни места и растеж; 2. Осигуряване на знания, правна сигурност и сигурност в „синята“ икономика чрез подобряване на достъпа до информация за морето; интегриран морски надзор, а цел даване на по-добра представа на властите за случващото се в морето; 3. Осигуряване на индивидуализирани мерки за насърчаване на регионалното сътрудничество между държавите чрез подкрепа на проекти и инициативи, финансирани от ЕС в областта на морското дело и мореплаването.

Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване

Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване е подписана през април 1992 г. и ратифицирана от всички черноморски крайбрежни държави през 1994 г. Основната ѝ цел е да обоснове общото задължение на договарящите се страни за предотвратяване, намаляване и контрол на замърсяването в Черно море, с цел защита и опазване на морската среда и осигуряване на правна рамка за сътрудничество и съгласувани действия за изпълнение на това задължение.

Стратегия на ЕС за морска сигурност, преработен план за действие за 2018 г.

Стратегията на ЕС за морска сигурност (ЕСМС), приета през юни 2014 г., е стратегия за справяне с всички предизвикателства от световната морска област, които могат да засегнат хората, дейностите или инфраструктурите в ЕС. ЕСМС е преработена през 2018 г., чрез допълване на План за действие, предназначен да стимулира изпълнението на Стратегията.

Преработеният План за действие на ЕСМС за 2018 г. включва за първи път раздел, посветен изцяло на регионите и морските басейни, и четири действия, посветени на Черно море: 1) насърчаване на инициативи за регионално сътрудничество (Б.3.1); 2) подкрепа за полезните взаимодействия, насърчавани от Механизма за син растеж (Б.3.2); 3) подкрепа за работата, извършена за справяне с престъпността в басейна на Черно море (Б.3.3); И 4) усилия за насърчаване на многостранния диалог в региона (Б.3.4).

7. ПРОГРАМНА СТРАТЕГИЯ: основни предизвикателства за развитие и политически отговори

Политиката и стратегическата рамка на Програмата са резултат на тригодишен процес на изработване. Началото е дадено през 2019 г. с регионални консултации от двете страни на

границата, допълнени от паралелно проучване на трансграничните териториални нужди и потенциали – и двете предоставиха данни и тенденции „отдолу-нагоре“. По време на срещите с заинтересовани страни на регионално ниво бяха потвърдени някои добре познати териториални предизвикателства като продължаващи и все още нерешени (липса на разнообразни възможности за работа, слаби умения за наемане на работа, висок риск от бедност и социално изключване, ниски доходи, неравномерно икономическо и целогодишно развитие на туризма в трансграничния район, и др.). В същото време се открояват редица противоположни демографски, здравни и икономически тенденции в района - отрицателна нетна миграция в българската част и положителна в турската част; здравната инфраструктура от турска страна е с по-голям капацитет от тази на съседния район; Турция се представя по-добре по отношение на уменията и иновациите и по-лошо по отношение на достъпа до финансиране и интернационализацията, докато България следва напълно противоположни посоки в същите области на политиката. По този начин участниците предложиха на програмните органи да търсят нови програмни подходи за преодоляване на резките секторни различия и засилване на териториалното сближаване на района на ТГС. Единодушно бе потвърдена необходимостта за осигуряване на равен достъп на МСП до програмните ресурси, и възприемането на предприятията като подпомагане на промяната, отговаряща на техните специфични нужди. Това се разглежда като един от иновативните начини програмата да се адаптира към онези, които най-много се нуждаят от нея. Положително бе оценена перспективата за създаване на трансгранични вериги с добавена стойност в определени сектори, особено в енергийния сектор, като се отчита ролята на трансгранични регион като стратегическо пресичане на енергийни коридори, свързващи доставчиците на енергия от изток и потребителите на енергия в запад, чиито външни ефекти обаче носят значителна опасност за околната среда за региона. Поради това участниците в консултациите изразиха необходимостта от повече трансгранични координирани действия в областта на енергетиката и околната среда. Темата за миграцията, която играе важна роля за програмния район, е оставена в ръцете на съответните публични органи от двете страни на границата. Незаконната миграция от Турция към ЕС се е увеличила през 2019 г., въпреки че цифрите продължават да са значително под тези, регистрирани преди официалните отчети. Това също е частично отражение на увеличаването на незаконната миграция към Турция през 2019 г. в сравнение с предходните години. Ето защо, успоредно с регионалните консултации, беше осъществен отделен кръг от институционални консултации по ТГС, посветени на миграцията, за да се изберат проектни идеи от стратегическо значение. Разговорите с представители от съответните правоприлагащи институции от България и Турция разкри, че до момента няма достатъчно съвместно действия за институционално и оперативно сътрудничество за укрепване на доброто управление на миграцията в трансграничния район по координиран и солидарен начин., въпреки непрекъснатите актуални дискусии, предизвикани от бежанската криза през 2015 г. По този начин българските и турските правоприлагащи институции се съгласиха да разработят и предложат съвместен проект от стратегическо значение, насочен към укрепване на нивото на институционално сътрудничество в областта на управлението на миграцията. Изявлението от март 2016 г. от срещата на ЕС с Турция продължава да дава резултати, чрез намаляване на незаконните и опасни преминавания по Източносредиземноморския път към Европа и остава ключова рамка за сътрудничество в областта на миграцията. Наскоро предложенят нов Пакт за миграцията и убежището на ЕС подчерта, че в всеобхватните партньорства, миграцията трябва да бъде включена като основен въпрос, въз основа на оценка на интересите на ЕС и неговите партньорски държави. Турция продължи своите похвални усилия да приеме около 4 милиона бежанци от Сирия и други страни, което е най-голямата бежанска общност в света. ЕС и Турция продължават да предоставят значителна подкрепа на бежанците и приемащите общности в Турция, което е конкретно свидетелство за солидарността на ЕС.

Документът „Съобщение за политиката на разширяване на ЕС 2021“ подчерта незаконната миграция като ключово предизвикателство за Турция и в същото време подчерта ТГС като критичен фактор за постигане на успех в управлението на миграцията в региона. Следователно предложеният проект от стратегическо значение по Програмата за ТГС е в пълно съответствие с отношенията между ЕС и Турция относно разширяването. Очаква се резултатите от стратегическия проект на Програмата за ТГС да засилят допълнително общите усилия, сътрудничество и координация на ЕС и Турция в управлението на незаконната миграция. Една надеждна политика на разширяване е геостратегическа инвестиция в мир, стабилност, сигурност и икономически растеж в цяла Европа.

Освен това, стратегическият и тематичният обхват на Програмата за ТГС напълно съответства на програмната рамка на ИПП III, както е илюстрирано в подраздел 4. Допълване и полезни взаимодействия с други програми и инструменти за финансиране от раздел 1.2. Това се илюстрира например решението за предоставяне на подкрепа за „зеления“ преход (от гледна точка на енергийната ефективност и перспективите на кръговата икономика) на предприятията, както и подкрепата за институционално трансгранично сътрудничество срещу откритата незаконна миграция във вътрешността, е едновременно и „отдолу-нагоре“, в резултат от регионалните консултации, и „отгоре-надолу“ заради политиката на разширяване на ЕС, Зелена сделка на ЕС, като това легитимира неговия избор.

Следователно се очаква Програмата да допринесе за процеса на разширяване и в същото време за укрепване на териториалното сближаване, като се вземат предвид социално-икономическите противоположни тенденции, които в момента протичат в района на ТГС. Предвид всичко това, както и отчитайки необходимостта от запазване на културните, социални и икономически връзки между регионите на двете страни, Съвместната работна група за програмиране одобри следната обща цел на Програмата:

За укрепване на териториалното сближаване на трансграничния регион България-Турция

Програмната цел е амбициозна – наблюдават се резки териториални различия между програмните райони с екстремни и противоположни диапазони на социално-икономическо развитие, докато цялостното икономическо представяне на програмния район остава ниско в ЕС и под средното за страната. Програмният отговор на това предизвикателство е очертаването на програмния Приоритет „Интегрирано развитие на трансграничния регион“ с 65% бюджет, предназначен за (1) постигане на устойчив икономически растеж, базиран на повишаване конкурентоспособността на местната икономика, дигитална и зелена трансформация и (2) разширяване на достъпа и подобряване на качеството на услугите от общ интерес, вкл. намаляване на замърсяването и негативните ефекти от изменението на климата. Изпълнението на Приоритета чрез специална Интегрирана териториална стратегия е насочено към териториални предизвикателства като висока безработица (особено младежка) и риск от бедност, ниски доходи, слабо развит трансграничен туризъм, зелени, дигитални и мрежови бизнес възможности. Интегрираното развитие напълно съответства на целта на Програмата, тъй като и двете концепции предпоставят силно сътрудничество между териториалните участници. Насърчаването на истинското сътрудничество в рамките на този приоритет е извършено на три нива: програмиране (Съвместна работна група), изпълнение (чрез индикатори на Interreg, предопределящи трансграничното измерение на инвестициите) и управление (ще бъде създаден съвместен комитет/стратегически съвет за участие в процес на подбор на проекти).

Самият избор на Цел на политиката 5 и най-големия дял от програмния бюджет, на който се радва (65%), недвусмислено разкрива, че изграждането на взаимно доверие (изтъкнат принципът за присъединяване в Съобщението на Комисията „Подобряване на процеса на присъединяване – надеждна перспектива за ЕС за Западните Балкани“) и сътрудничеството между териториалните участници е поставено на централно място в програмната стратегия.

8. ХОРИЗОНТАЛНИ ПРИНЦИПИ 2021-2027

Програмата за трансгранично сътрудничество ще проверява всеки одобрен проект за финансиране дали противоречи на принципите, описани тук. Хартата на основните права на ЕС остава основният принцип за насърчаване и гарантиране на равенството и приобщаването в цяла Европа. Управляващият орган на програмата(УО) ще се стреми да осигури баланс между половете в състава на СКН, както и ще изисква от изпълнителите на проекти да се придържат към Хартата на ЕС и да предоставят доказателства за това. УО ще предприеме всякакви възможни действия по време на подготовката, изпълнението, мониторинга, докладването и оценката на програмата за трансгранично сътрудничество, за да повлияе положително върху премахването на бедността, социалното изключване и всяка форма на неравенство и дискриминация чрез насърчаване на социалното включване и обхващане на принципите и целите на Хартата. Всички подкрепяни проектни дейности, независимо от сектора, в който са фокусирани, трябва да допринасят за постигането на поне една от избраните 7 Цели за устойчиво развитие (ЦУР), които е най-вероятно да бъдат постигнати чрез програмата. Тези ЦУР са: (7) Достъпна и чиста енергия, (8) Достоен труд и икономически растеж, (9) Индустрия, иновации и инфраструктура, (10) Намалени неравенства, (12) Отговорно потребление и производство, (13) Действия срещу климата, (15) Живот на сушата.

Екологичното измерение на устойчивостта е заложено в цялата програма. За да се гарантира максимално спазване на принципите и целите на Зелената сделка, всеки подкрепян от програмата проект следва да има зелен компонент, който допринася за поне една от екологичните цели, посочени в член 9 от Регламента за таксономията. Такъв подход осигурява широко популяризиране и приложимост на принципа „Ненанасяне на значителни вреди“ (DNSH).

Програмата също така ще популяризира принципа на Нов Европейски Баухаус, който изисква от всички изпълнители на проекти и партньори да приведат своите инфраструктурни дейности в съответствие със заобикалящата ги среда, за да осигурят хармонично съвместно съществуване с природата, социалното включване и достъпност. Подкрепените проекти трябва да допринасят за възстановяването на околната среда и екосистемните функции и услуги, климатичната неутралност, както и устойчивото управление на културните обекти.

Предвижда се програмата да допринесе за целите на ЕС за климата и биоразнообразието. Програмата ще вземе предвид важността на борбата с намаляването на биоразнообразието и ще адресира Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г., като оцени индикативния принос към целите в областта на биологичното разнообразие, представляващ приблизително 10,10% от средствата, отпуснати по ЕФРР (въз основа на съответната методология за изчисление). Програмата предвижда принос, представляващ приблизително 30,76% от средствата по ЕФРР за подкрепа на целите по изменение на климата и приблизително 43,09% за постигане на екологичните цели.

Всички подкрепяни от програмата юридически лица и предприятия трябва да се стремят да поемат вълната на цифровата трансформация и да предложат цифрови решения под концепцията за „един стандарт за всички“

Всяка практика с обществени поръчки, свързана с програмата за ТГС, която ще се осъществява на територията на България, независимо от вида на възложителя, ще бъде приведена в съответствие с концепцията за СПП. Това е така, защото новите директиви на ЕС за обществените поръчки вече са транспонирани в националното законодателство за обществени поръчки и по този начин възложителите ще бъдат законово насърчени да постигнат по-голямо включване на иновативни, екологични и социални критерии при възлагане на обществени поръчки.

Принципът за трайност на резултатите е заложен в изпълнението на програмата чрез редовни практики за наблюдение на подкрепяни проекти, за да се гарантира, че предоставеното финансиране е тясно свързано с устойчивостта на постигнатите резултати и ще доведе до желаня териториален ефект.

1.3. Обосновка за избраните цели на политиката и специфичните цели на Interreg, съответните приоритети, специфични цели и форми на подкрепа, разглеждащи, когато е целесъобразно, липсващите връзки в трансграничната инфраструктура

Таблица 1

Избрана цел на политиката или избрана специфична цел на Interreg	Избрана специфична цел	Приоритет	Обосновка на избора
<p>ЦП 2 По-зелена, нисковъглеродна и устойчива Европа с икономика в преход към нулеви нетни въглеродни емисии чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, превенция и управление на риска и устойчива градска мобилност</p>	<p><i>Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове</i></p>	<p><i>Щадяща околната среда трансграничен регион</i></p>	<p><i>Икономиките на България и Турция са сред най-енергоемките икономики в Европа. Въпреки постигнатия през последните десет години напредък, при който индексът на енергийната интензивност е намалял със 17,4 %, което надхвърля средното подобрене в ЕС (14,5 %), България продължава да бъде страната от ЕС с най-енергоемка икономика, като изразходва 3,6 пъти повече енергийни ресурси на единица БВП в сравнение със средното потребление на енергия в ЕС. В Прегледа на показателите за околната среда на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие за 2019 г. (ОИСР) се подчертават две основни екологични предизвикателства, пред които е изправена Турция: 1) зависима от изкопаемите горива икономика с висока въглеродна интензивност и (2) бързо увеличаващите се емисии на парникови газове. В своя Единадесети план за развитие за периода 2017—2023 г. Турция изтъква своята енергийна икономическа ориентация като докладва увеличение с 32,4 % на крайното потребление на енергия и 46 % на първичното енергопотребление през 2015 г. спрямо 2005 г. За да се постигне преход без въглеродни емисии, и двете страни поемат сходни стратегически посоки на развитие. В своя Интегриран национален план в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК) българското правителство определя пътя за постигане на ниски нива на въглеродни емисии с конкретни мерки в съответствие с общата цел на ЕС за намаляване на емисиите на парникови газове с 80—95 % до 2050 г. В съответствие с приоритетите на ЕС в областта на енергийната ефективност ИНПЕК на България определя национални цели от 27,89 % намаление на първичното енергопотребление и 31,67 % намаление на крайното енергопотребление до 2030 г. Необходимостта България да предприеме мащабни мерки за енергийна ефективност е призната и в Националната стратегия за малките и средните предприятия за периода 2021—2027 г. в областта на въздействието на околната среда, мярка 6.1 Подкрепа на прехода към нисковъглеродна икономика чрез подобряване на енергийната и ресурсната ефективност на МСП и увеличаване използването на възобновяеми енергийни източници. По подобен начин Националният план за действие за енергийна ефективност (НПДЕЕ) на Турция за периода 2017—2023 г. поставя за цел да се намали първичното енергопотребление на страната с 14 % спрямо обичайните сценарии в няколко сектора. Турция е твърдо решена да ограничи темпа на растеж на националните емисии на парникови газове чрез прилагане на секторен подход. Например в НПДЕЕ за периода 2017—2023 г. се определя цел за постигане на най-малко 10 % намаление на потреблението на енергия за всеки подсектор на промишлеността. В страната общо 4.8</i></p>

			млрд. долара са инвестирани в енергийна ефективност за периода 2017-2020 г. В замяна на това са постигнати кумулативни спестявания от 3,19 милиона тона петролен еквивалент и 1,2 милиарда долара. Проектите, подкрепени по тази СЦ, ще бъдат под формата на безвъзмездни средства, като се има предвид естеството на операциите (трансгранично измерение и относително малък бюджет).
ЦП 2 По-зелена, нисковъглеродна и устойчива Европа с икономика в преход към нулеви нетни въглеродни емисии чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, превенция и управление на риска и устойчива градска мобилност	Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективна използване на ресурсите икономика	Щадяща околната среда трансграничен регион	<p>Моделът на линейната икономика „взemi-направи-използвай-изхвърли“, който е неефективен, скъп и нещадящ природните ресурси, постепенно отстъпва пътя към бизнес модели със затворен цикъл, които съответстват на екологосъобразната концепция за повторно използване на материали. България и Турция обаче изостават от ЕС по отношение на всички компоненти на кръговата икономика – производителност на ресурсите (напр. 0,4 евро/kg – БГ, 0,7 – ТР, 2,3 – ЕС-28), кръгово използване на материали, управление на отпадъците, конкурентоспособност и иновации. България отчита по-добри резултати в областта на управлението на отпадъците, а Турция отбелязва значителен напредък в управлението на отпадъчните води (доклад на ОИСП за околната среда за Турция от 2019 г.). В цитирания доклад, също така, се подчертава необходимостта Турция да постигне по-съществен напредък в прехода към нисковъглеродна, кръгова икономика. Данните за 2017 г. от проучването на Евробарометър за Турция относно МСП, ефективното използване на ресурсите и зеления пазар, показват ограничено внедряване на кръгови принципи в промишления сектор в цялата страна.</p> <p>По отношение на България, основното предположение е, че страната е напълно способна да премине към използване на остатъчна и отпадъчна биомаса, промишлени отпадъци и битови отпадъци, което ще стимулира нови кръгови бизнес модели. За да се постигне устойчиво използване и управление на ресурсите, като условие за преобразуване на икономиката от линейна към кръгова и за да се намали ресурсната интензивност, предприятията-кандидати по настоящата програма ще получат подкрепа за въвеждането на нисковъглеродни, кръгови технологии и бизнес модели, за насърчаване на ефективното използване на ресурсите през целия жизнен цикъл на продуктите, както и за разработване и прилагане на иновации в областта на кръговата икономика в съответствие с Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България за периода 2021—2027 г. Цялата българска част от района на ТГС попада в тематичната област „Зелени технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика“ на новата Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България.</p> <p>И двете държави обаче не са разработили своите Национални планове за действие за преход към кръгова икономика. При липсата на национални и стратегически насоки за прилагане на кръгови решения в промишления процес, Програмата ще се основава на стълбовете на новия План за действие на ЕК относно кръговата икономика. Проектите, подкрепени по тази СЦ, ще бъдат под формата на безвъзмездни средства, като се има предвид естеството на операциите (трансгранично измерение и относително малък бюджет).</p>
ЦП 5 Европа, по-близка до гражданите чрез насърчаване	Насърчаване на интегрираното и	Интегрирано развитие на	По време на регионалните консултации беше подчертан многотематичният фокус на РО5, за разлика от единичния тематичен на РО-РО4+ISO1 и ISO2, поради което заинтересованите страни подкрепиха избора на РО5. Освен

<p>на устойчивото и интегрирано развитие на всички видове територии и местни инициативи</p>	<p>приобщаване на социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони</p>	<p>трансграничния регион</p>	<p>това, съществува силна необходимост за преодоляване на разделението в подходите на политиките за териториалното развитие и от по-нататъшно засилване на сближаването на трансграничния регион. Това се постига посредством внасяне на повече териториалност и многосекторни перспективи в програмата. Това определя основната причина за избора на РО5 – да се положи основата за постепенен преход от териториалност към функционалност чрез транспониране на самостоятелни инициативи в териториални подходи и интегрирани проекти. Доминиращият секторен подход (приложен в голяма степен в двата предишни програмни периода, както и внедрен в РО1-РО4) не успя да изгради трансгранични териториални връзки. РО5 насърчава „разумното използване на оскъдните ресурси“ (Interact) чрез многосекторни интервенции. Това ще помогне за преодоляване на преобладаващото убеждение, че териториалното сближаване е изградено от двустранни отношения, като вместо това ще изведе на преден план широкото партньорство и многостепенното управление, както беше широко популяризирано по време на кампанията. Участниците от територията трябва да се научат как: 1) да си сътрудничат в по-широка перспектива, излизайки извън междусекторните и административните граници, и 2) да създадат взаимно устойчиви трансгранични мрежи и взаимозависимости, за да намалят социално-икономическите различия и да извлекат максимална полза от териториалните прилики. Проектите по РО5 ще изградят култура на ТГС и положително отношение към съвместното управление на териториалните активи и съвместно разработените решения. Ключов етап в този курс на действие ще бъде създаването на трансграничен съвет, който ще ръководи прилагането на териториалната стратегия, която е в основата на изпълнението на РО5. Проектите, подкрепени по тази СЦ, ще бъдат под формата на безвъзмездни средства, като се има предвид естеството на операциите (трансгранично измерение и относително малък бюджет).</p>
<p>ИНТЕРРЕГ специфична цел 2: По-безопасна и по-сигурна Европа</p>	<p>Подобряване на управлението на миграцията</p>	<p>По-сигурен трансграничен регион</p>	<p>С увеличаването на броя на лицата, търсещи убежище, които пребивават в България и Турция в резултат на продължаващия миграционен натиск в района на ТГС, несъмнено се подчертава нуждата от повишаване на институционалната координация за оперативно сътрудничество в областта на незаконната миграция, установена във вътрешността на двете държави. Регионалните дирекции на Министерство на вътрешните работи в Хасково, Бургас и Ямбол (България) и полицейските служби на провинции Одрин и Къркларели (Турция) до момента са изолирани от огромната институционална и финансова подкрепа на ЕС в областта на незаконната миграция, която се предоставя основно на граничните органи. Изброените по-горе институции работят с незаконни мигранти, заловени във вътрешността на съответната държава, в отсъствие на обща стратегия за действие и липса на капацитет за координиране и прилагане на такава стратегия. Поради това, основната цел на предлагания стратегически проект е да се подобри координацията между съответните органи с цел справяне с незаконната миграция на техните упълномощени територии в дух на сътрудничество и солидарност. Съответните полицейски служби никога не са провеждали съвместни действия за оперативно сътрудничество, насочени към решаване на въпросите, свързани с миграцията. Следователно</p>

		<p>равнището на институционално сътрудничество между тези институции продължава да бъде слабо, което представлява риск за ефективното управление на незаконната миграция сега и в бъдеще. Както се посочва в Оценката на риска на Фронтекс за 2020 г., всеки предполагаем или реален недостатък на системите за управление на миграцията и техните компоненти в транзитните региони (като Турция и България) може да доведе до много по-голям миграционен натиск към ЕС. Освен това, както посочва ЕК в доклада си „Управление на миграцията във всичките ѝ аспекти“ от 2018 г., въпреки намаляващия брой незаконни мигранти, заловени по външните граници на ЕС, структурният миграционен натиск продължава да бъде силен: необходимо е да се изгради система, която да може да устои на бъдещи кризи. Това означава преминаване от спорадични реакции на действие към устойчиви решения и всичко това може да бъде направено, ако в този процес биват въвлечени ключови институционални участници от двете основни зони на засичане на незаконна миграция – границата и вътрешността на страната. Поради това, за да може стратегическият проект да осигури подкрепа за разработването и прилагането на съвременна стратегия за сътрудничество в сферата на незаконната миграция в съответствие с международните стандарти за правата на мигрантите, въвличането на ГД „Митническо правоприменение“ (Министерство на търговията, Турция) в проекта, поради своите функции за контрол на миграцията, които се простират в рамките на страната, е силно необходимо. С обхващането на основните зони на засичане на незаконната миграция (ЗЗНМ) се предоставя възможността всички участващи в проекта институции да се обединят в колективното укрепване на капацитета си за трансгранично оперативно сътрудничество по начин, който да създава трайни, основани на сътрудничество и солидарност решения и стандарти за действие. Проектът се основава на съществуващите стратегически документи в областта, състоящи се от (1) Стратегически документ и Национален план за действие за незаконна миграция на Турция за периода 2021-2025, (2) Стратегия за националната сигурност на Република България, приета с Решение на Народното събрание на 14 март 2018 г. (3). Национална стратегия по миграция на Република България 2021-2025. и (4) Териториален анализ на трансграничния район България-Турция в рамките на Програмата за ТГС. Изпълнението на стратегическия проект ще бъде под формата на безвъзмездна помощ, като се има предвид естеството на операцията (трансгранично измерение и широко обществено въздействие).</p>
--	--	--

2. Приоритети

2.1. Наименование на приоритета

Приоритет 1 – Щадящ околната среда трансграничен регион

2.1.1.1. Специфична цел

1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове

2.1.1.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

Основната цел на избраната Цел на политиката е да се подкрепи енергийната ефективност в промишлените процеси. Промислеността е секторът с най-голямо потребление на енергия в България и Турция. В България в този сектор има застой в нормата за енергийна ефективност и причините за това включват липсата на значителни промени в промишлената структура, както и липсата на значително подобрене по отношение на използваните технологии и производствените процеси (Национален план за възстановяване и устойчивост). В резултат на това енергийната интензивност на българската промишленост остава най-високата в ЕС, почти три пъти по-висока от средната за ЕС.

Според Международната агенция по енергетика досега напредъкът, постигнат от Турция по Националния план за действие за енергийна ефективност, е нееднозначен и ще са необходими допълнителни усилия за постигане на целта за 2023 г. за икономии от 23,9 милиона тона нефтен еквивалент (Mtoe) с инвестиции от 10,9 милиарда щатски долара. Продължават да съществуват пропуски в прилагането му между и вътре в секторите, като напредъкът в политиката се забавя от забавяния в подзаконови нормативни актове и липса на търсене или стимули за продукти и услуги за енергийна ефективност, наред с други фактори.

Всичко това води до значително изоставане от постиженията на ЕС в областта на енергийната ефективност и определя необходимостта подкрепата по програмата да бъде съсредоточена върху ролята на енергоемките отрасли в прехода към нисковъглеродна икономика. Генералният план за конкурентна трансформация на енергоемките отрасли в ЕС, създаващ неутрална по отношение на климата кръгова икономика до 2050 г. (ЕК, 2019 г.), осигурява основа за идентифицирането на тези отрасли. Резултатите от Териториалния анализ показват доминиращата роля на енергоемките отрасли като текстил, храни и напитки, химикали, търговия на дребно (определени като енергоемките отрасли в Генералния план на ЕК, 2019 г.) в секторната специализация по ТГС. В Зелената сделка на ЕС се подчертава, че необходимостта от декарбонизация и модернизация на европейските индустриални инициативи е от съществено значение. Очаква се всички програмни мерки и инвестиции за енергийна ефективност да могат да отключат огромен потенциал за енергоспестяване на ключови енергоемки отрасли в района на ТГС и по този начин да допринесат не само за глобалните усилия и практики за декарбонизация, но и за по-ниските нива на замърсяване на въздуха в трансграничния регион. Точните енергоемки отрасли обаче ще се определят на етапа

на изготвяне Насоките за кандидатстване, за да може подкрепата по програмата да бъде в съответствие с актуалните нужди.

МСП проявяват слаб интерес към инвестиции в енергийна ефективност, което представлява значителен риск за изпълнението и правилното развитие на трансграничния регион в съответствие със Зелената сделка и националните стратегически планове. МСП в районите на ТГС обикновено не са достатъчно добре запознати с концепцията за енергийна ефективност, която често се бърка с енергията от възобновяеми източници. Осведомеността за енергийната ефективност сред МСП е много ниска. За МСП, изискванията за данни и документация за инвестициите в енергийна ефективност са сложни и отнема време.

Липсата на знания и готовност на местните МСП да участват активно в прехода към нисковъглеродна икономика оправдава широката подкрепа за мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове. Ограничените ресурси по програмата обаче изискват по-целенасочен подход и приоритизиране на действията на МСП в тази насока, както и разграничаване от други програми на ЕС за финансиране, преследващи същите цели. За България това са Оперативна програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027 (с акцент върху възобновяемите енергийни източници и енергийната ефективност) и Национален план за възстановяване и устойчивост (с акцент върху МСП от градските райони).

Неизчерпателният списък на дейностите, които ще бъдат финансирани, включва:

- *Инвестиции за намаляване на емисиите на парникови газове и потреблението на енергия през целия жизнен цикъл на промишлеността, включително чрез замяна на старото оборудване с ново, по-енергийно ефективно;*
- *Инвестиции за енергийна ефективност на сграден фонд, собственост на предприятия, когато в тях се извършват производствените процеси;*
- *Инвестиции за прилагане на цифрови решения за събиране и анализиране на данни за емисиите на парникови газове и потреблението на енергия на ниво предприятие с цел подпомагане на вземането на решения, базирани на данни;*
- *Инвестиции за внедряване на енергийни системи за информация и управление в реално време и приложения за крайното потребление на енергия;*
- *Инвестиции за внедряване на технологични решения за намаляване на потреблението на енергия в промишлените процеси и мерки за енергийна ефективност на сградния фонд, собственост на предприятията;*
- *Съвместно разработване на нови и осигуряване на достъп до съществуващи технологични решения за енергийна ефективност и намаляване на емисиите от парникови газове;*
- *Подобряване на обмена на ноу-хау, добри практики и информация между съответни местни предприятия от двете страни на границата, в областта на енергийната ефективност и намаляването на емисиите на парникови газове;*
- *Съвместни обучения и предоставяне консултантски услуги на предприятия в областта на енергийната ефективност;*

Конкретната цел предвижда пряка подкрепа за микро-, малки и средни предприятия по смисъла на Препоръка на ЕК 2003/361, когато е приложимо, чрез средствата на Фонда за малки проекти, който предоставя възможности за опростено прилагане и изпълнение, съответстващи на нуждите на предприятията от лесен и бърз достъп до подпомагане.

Видовете дейности са оценени като съвместими с принципа за ненанасяне на значителна вреда (DNSH), тъй като поради естеството си не се очаква да имат значително отрицателно въздействие върху околната среда и са оценени като съвместими по методологията на Република България.

Всички проекти, които предвиждат изграждане на нова или рехабилитация на съществуваща инфраструктура, независимо от правата ѝ на собственост, трябва да отговарят на екологичното законодателство на съответната страна преди етапа на изпълнение. Това се проверява от УО и НО в процеса на кандидатстване.

Инвестиции за постигане на намаляване на емисиите на парникови газове от дейности, изброени в приложение I към Директива 2003/87/ЕО, няма да бъдат допустими за подпомагане.

Стратегията за Черноморския басейн не предвижда действия, свързани с енергетиката, но изпълнението на тази конкретна цел е в пълно съответствие с екологичните аспекти на стратегията.

Програмата ще насърчава устойчивостта на резултатите от проекта със срок на устойчивост, съкратен до три години (чл. 65 от Регламент за общо приложимите разпоредби). Органите на програмата признават наличието на рискове и несигурност, които биха могли да повлияят на капацитета на подкрепяните предприятия за постигане на резултати в дългосрочен план. Идентифицирани са следните основни рискове: продължаващи икономически смущения, причинени от продължителната пандемия на COVID-19, потенциални колебания на пазара и спадове, причинени от конфликти в близост до региона на ТГС, недостатъчен опит в работата в трансграничен контекст. Административният капацитет на ММСП е въпросът, при който програмните органи биха могли да подкрепят предприятията до голяма степен, като предоставят специално създадени обучения и други специални събития, допълнени от паралелно наставничество и консултиране при поискване на бенефициента, както и чрез инициирани от УО/НО/СС онлайн /офлайн срещи със заинтересовани бенефициенти, ако изпълнението на техния проект и резултатите от мониторинга показват потенциални проблеми.

2.1.1.3. Показатели

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел	ID [5]	Показател	Мерна единица [255]	Междинна цел (2024 г.) [200]	Крайна цел (2029 г.) [200]
Щадящ околната среда	1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и	RCO116	Съвместно разработени решения	решения	0	12

трансграничен регион	намаляване на емисиите на парникови газове					
Щадящ околната среда трансграничен регион	1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове	RCO01	Предприятия, получаващи подкрепа (микро-, малки, средни и големи предприятия)	предприятия	0	24
Щадящ околната среда трансграничен регион	1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове	RCO02	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства	предприятия	0	24

Таблица 3: Показатели за резултат

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референтна година	Край на цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки
Щадящ околната среда трансграничен регион	1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове	RCR104	Решения, възприети или разширени от организацията	решения	0		9	система за наблюдение на УО	

2.1.1.4. Основни целеви групи

Основните целеви групи за СЦ 1.1 „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“ са:

- Съществуващи и нови ММСП, включително тези, организирани като кооперации и социални предприятия;

2.1.1.5. Посочване на конкретните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ТИ), ВОМР или други териториални инструменти

Цялата програмна област е обхваната.

2.1.1.6. Планирано използване на финансови инструменти

Подкрепата ще се бъде само с безвъзмездни средства.

2.1.1.7. Ориентировъчно разпределение на програмираните средства на ЕС в зависимост от вида на интервенцията

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
1	ЕФРР+ИПА	1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове	038 Енергийна ефективност и демонстрационни проекти в МСП и спомагателни мерки	1 915 749
1	ЕФРР+ИПА	1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове	046 Подкрепа за субектите, които предоставят услуги, допринасящи за нисковъглеродна икономика и устойчивост спрямо изменението на климата, включително мерки за повишаване на осведомеността	695 654
1	ЕФРР+ИПА	1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове	171 Засилване на сътрудничеството с партньори както в рамките на държавата членка, така и извън нея	1 915 750

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
1	ЕФРР+ИПА	1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове	01-Безвъзмездни средства	4 527 153

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
1	ЕФРР+ИПА	1.1 Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове	33 Без специфичен териториален обхват	4 527 153

2.1.2.1. Специфична цел

1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика

2.1.2.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

В допълнение към устойчивостта на околната среда все повече се признават икономическите ползи и значението на кръговата икономика за бизнеса. Разширяването на кръговата икономика, така че освен водещите страни, тя да обхване и най-широк кръг от икономически участници, ще осигури решаващ принос за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г. и отделяне на икономическия растеж от използването на ресурси, като същевременно се гарантира конкурентоспособността на ЕС в дългосрочен план, без да има изоставащи страни. Както е посочено в новия план за действие на ЕК за кръговата икономика, ЕС трябва да ускори прехода към модел на регенеративен растеж, който връща на планетата повече от необходимото, напредва към запазване на потреблението си на ресурси в рамките на възможностите на планетата и следователно се стреми да намали своя отпечатък върху потреблението и да удвои степента на кръгово използване на материалите през следващото десетилетие. Предприятията от двете страни на границата не разполагат с достатъчно знания и умения относно ползите от използването на кръгови принципи в своите производствени процеси. Според неотдавнашно проучване („Въздействие на политиките в областта на кръговата икономика върху пазара на труда“ на Cambridge Econometrics, Tripomatics и ICF) прилагането на принципите на кръговата икономика в цялата икономика на ЕС има потенциала да увеличи БВП на ЕС с още 0,5 % до 2030 г., като създаде около 700 000 нови работни места. Що се отнася до гражданите, кръговата икономика ще осигури висококачествени, функционални и безопасни продукти, които са по-ефективни и достъпни, имат по-дълъг живот и са проектирани за повторно използване, поправка и висококачествено рециклиране. Цяла нова гама от устойчиви услуги, модели продукти-услуги и цифрови решения ще доведат до по-добро качество на живот, иновативни работни места и усъвършенствани знания и умения.

Предизвикателствата за промишления сектор от областта на трансграничното сътрудничество в контекста на целите за двоен преход са значителни, като се имат предвид незадоволителните изходни позиции (ниски равнища на цифровизация и производителност на ресурсите, много високи равнища на въглеродна интензивност). Поради това съществува очевидна и спешна необходимост регионалните МСП да възприемат по-активно принципите на кръговата икономика и свързаните производствени практики, като направят продуктите годни за неутрална по отношение на климата, ресурсно ефективна и кръгова икономика и намалят отпадъците през целия жизнен цикъл на продуктите.

За да се даде възможност на МСП да преминат към кръгова икономика, се предлага следният неизчерпателен списък на дейностите:

— *Разработване на по-дълготрайни и подходящи за повторна употреба, поправка и рециклиране продукти, включително закупуване на съответното технологично оборудване. Моделите, които подлежат на рециклиране, следва да бъдат всеобхватни, като се има предвид инфраструктурата за рециклиране. Регулаторните органи следва да съпоставят квотите за рециклиране (напр. процент на рециклиране в ЕС на 75 % от отпадъците от опаковки до 2030 г.) с регионалния капацитет и да планират разширяването на потоците за рециклиране в координация с тези квоти.*

— *Разработване на нови бизнес модели, основани на наемане и споделяне на стоки и услуги (т.нар. модели продукт като услуга);*

— *Разработване на кръгови бизнес модели за насърчаване на създаването на тясна регионална верига за създаване на стойност чрез използване на модели на сътрудничество между предприятия, предприятия и потребители и потребители;*

— *Разработване на кръгови бизнес модели, решения и продукти на биологична основа;*

— *Подкрепящи мерки за споделяне на знания, методология на проектиране, иновационни лаборатории/центрове, групиране в клъстери като подходи за насърчаване на кръгови продукти и кръгови производствени процеси;*

— *Разработване на регионални практики за сертифициране, които възнаграждават регионални продукти въз основа на техните различни показатели за устойчивост, влияние върху околната среда и потенциал за кръгово потребление.*

Видовете дейности са оценени като съвместими с принципа за ненанасяне на значителна вреда (DNSH), по същия начин, както е посочено по-горе.

Всички проекти, които предвиждат изграждане на нова или рехабилитация на съществуваща инфраструктура, независимо от правата ѝ на собственост, трябва да отговарят на екологичното законодателство на съответната страна преди етапа на изпълнение. Това се проверява от УО и НО в процеса на кандидатстване.

Конкретната цел предвижда пряка подкрепа за микро, малки и средни предприятия по смисъла на Препоръка на ЕК 2003/361, когато е приложимо, чрез средствата на Фонда за малки проекти, който предоставя възможности за опростено прилагане и изпълнение, съответстващи на нуждите на предприятията от лесен и бърз достъп до подпомагане.

Стратегията за Черноморския басейн не предвижда действия, свързани с енергетиката, но изпълнението на тази конкретна цел е в пълно съответствие с екологичните аспекти на стратегията.

Програмата ще насърчава трайността на резултатите от проекта със срок на трайност, съкратен до три години (чл. 65 от Регламент за общо приложимите разпоредби). Органите на програмата признават наличието на рискове и несигурност, които биха могли да повлияят на капацитета на подкрепяните предприятия за постигане на резултати в дългосрочен план. Идентифицирани са следните основни рискове: продължаващи икономически смущения, причинени от продължителната пандемия на COVID-19, потенциални колебания на пазара и

спадове, причинени от конфликти в близост до региона на ТГС, недостатъчен опит в работата в трансграничен контекст. Административният капацитет на ММСП е въпросът, при който програмните органи биха могли да подкрепят предприятията до голяма степен, като предоставят специално създадени обучения и други специални събития, допълнени от паралелно наставничество и консултиране при поискване на бенефициента, както и чрез инициирани от УО/НО/СС онлайн /офлайн срещи със заинтересовани бенефициенти, ако изпълнението на техния проект и резултатите от мониторинга показват потенциални проблеми.

2.1.2.3. Показатели

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел	ID [5]	Показател	Мерна единица [255]	Междинна цел (2024 г.) [200]	Крайна цел (2029 г.) [200]
Щадящ околната среда трансграничен регион	1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика	RCO1 16	Съвместно разработен и решения	решения	0	5
Щадящ околната среда трансграничен регион	1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика	RCO0 1	Предприятия, получаващи и подкрепа (микро-, малки, средни и големи предприятия)	предприятия	0	10
Щадящ околната среда трансграничен регион	1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика	RCO0 2	Предприятия, получаващи и подкрепа чрез безвъзмездни средства	предприятия	0	10

Таблица 3: Показатели за резултата

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референтна година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки
Щадящ околната среда трансграничен регион	1.2 Насърчаване на прехода към кръговата и основана на ефективното използване на ресурсите икономика	RCR104	Решения, възприети или разширени от организацията	решения	0		4	система за наблюдение на УО	

2.1.2.4. Основни целеви групи

Основните целеви групи за СЦ 1.2 „Насърчаване на прехода към кръгова икономика“ са:

- *Съществуващите и новите ММСП, включително тези, организирани като кооперации и социални предприятия;*

2.1.2.5. Посочване на конкретните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ТИ), ВОМР или други териториални инструменти

Цялата програмна област е обхваната.

2.1.2.6. Планирано използване на финансови инструменти

Подкрепата ще бъде само с безвъзмездни средства.

2.1.2.7. Ориентировъчно разпределение на програмираните средства на ЕС в зависимост от вида на интервенцията

Позоваване: член 17, параграф 3, буква д)(vi) и параграф 9, буква д)(v)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
1	ЕФРР+ИПА	1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика	069 Управление на търговски и промишлени отпадъци: превантивни мерки, мерки за минимизиране, сортиране, повторно използване и рециклиране	347 827
1	ЕФРР+ИПА	1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика	072 Използване на рециклирани материали като суровини в съответствие с критериите за ефективност	347 827
1	ЕФРР+ИПА	1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика	075 Подкрепа за екологосъобразни производствени процеси и ефективно използване на ресурсите в МСП	622 278
1	ЕФРР+ИПА	1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика	171 Засилване на сътрудничеството с партньори както в рамките на държавата членка, така и извън нея	622 277

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
1	ЕФРР+ИПА	1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика	01 Безвъзмездни средства	1 940 209

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
1	ЕФРР+ИПА	1.2 Насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика	33 Без специфичен териториален обхват	1 940 209

2.2. Наименование на приоритета

Приоритет 2 - Интегрирано развитие на трансграничния регион

2.2.1. Специфична цел

Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони

2.2.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

В „8-мият доклад за сближаването: Сближаване в Европа към 2050 г.“ е посочено, че по-слабо развитите региони и периферните региони се нуждаят от нова парадигма за развитие. По същия начин опитът от реализираните по-рано програми и предоставените препоръки от извършената оценка показва, че е необходима промяна в подхода за постигане на програмните цели и задачи. По този начин некоординираните и точкови инвестиции ще бъдат заменени с многостранни и многостранни секторни решения във всички ключови области на политиката, които определят степента на териториално сближаване. Новата парадигма за развитие съгласно Териториалната програма до 2030 г., която използва максимално потенциала на програмната област, е интегрираното териториално развитие, основано на подходи, базирани на място и участието на всички нива на управление. Приоритет 2 ще даде възможност общите предизвикателства в граничната зона да бъдат преодолені чрез териториална стратегия (ТС) посредством прилагане на интегрирани мерки в различни сектори. Тези предизвикателства биха могли да се обобщят в три групи политики, както е договорено от местните заинтересовани страни, които участват в изготвянето на ТС: (1) Социално сближаване (преодоляване на демографските различия, високите рискове от бедност и увеличаването на разликата между икономически облагодетелствани и лица в неравностойно положение – моля, вижте раздел 1.2); (2) Икономическо сближаване (с фокус върху МСП и туризма, като основни движещи сили за растеж и трансгранично сътрудничество, които са в състояние да се противопоставят на разпръснатата и разнородна икономическа дейност в района), (3) Опазване на околната среда (това е хоризонтална политика, насочена към по-високото излагане на зоната на ТС на множество рискови фактори за околната среда в цялата област на ТС).

Настоящата, предфинална версия на ТС преследва две основни стратегически цели, подкрепени от няколко конкретни цели, а именно:

1. Постигане на устойчив икономически растеж, базиран на повишаване конкурентоспособността на местната икономика, дигитална и зелена трансформация
2. Развитие на по-добър достъп до услуги от общ интерес

От типологична гледна точка ИТС ще подкрепят широк спектър от действия – научноизследователски и развойни дейности; създаване и разпространение на информация, знания и умения; обучения; услуги; сътрудничество и изграждане на мрежи; съвместни политики и вземане на решения; незначително обновяване, подобряване и поддръжка на пътища и съоръжения от обществено значение; разширяване на достъпа до обществени блага при стриктно спазване на екологичните разпоредби, където е приложимо. Кумулативните резултати от всички тези разнообразни действия, които ще бъдат насочени към преодоляване на широки тематични пречки и предизвикателства, ще доведат до интегриран ефект върху териториалното развитие. Неизчерпателният списък на действията, които да бъдат подкрепени, включва:

—Съвместни действия за насърчаване на предприемачеството, цифровизацията (вкл. основани на ИКТ решения за управление и производство, като управление на връзките с клиентите (CRM), Платформа за данни на клиентите (CDP), планиране на ресурсите на предприятието (ERP)), технологична модернизация, участие в регионални вериги за създаване на стойност и интернационализация, прилагане на нови бизнес и технологични иновационни модели, надграждане на производствените стратегии и стратегиите за разпространение, по-широко внедряване на принципи, решения и модели за кръговост; маркетинг и изследвания. Ще бъде ясно съобщено на потенциалните кандидати, че по този приоритет ММСП няма да получават директна подкрепа за прилагане на модели на кръгова икономика, за да се разграничи тази подкрепа от другата по приоритет 1. Юридически лица, различни от ММСП, могат да кандидатстват или участват като партньори в интегрирани проекти от значение за кръговата икономика.

— Повишаване на квалификацията и изграждане на нови знания и умения на местните служители и незаемите с работа, учене или обучение лица; разработване на нови или подобряване на съществуващите условия за дистанционна работа; приемане на нови практики за управление на човешките ресурси с цел справяне с по-младите поколения;

— Съвместно разработване на нови интегрирани регионални туристически продукти, където е приложимо, с нулев отпечатък върху околната среда, с цел преодоляване на сезонния характер на сектора, увеличаване на броя на посетителите и нощувките, подобряване на достъпа и качеството на туристическата инфраструктура чрез укрепване на връзките между природни и културни обекти от двете страни на границата, включително чрез трансгранично разширяване на мрежата от велосипедни пътеки; надграждане на практиките за маркетинг и брандиране;

—Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги при управлението на природни активи с туристически потенциал;

— Подкрепа за съвместни действия, насочени към широко прилагане на ориентирани към потребителите подходи при предоставянето на услуги от общ интерес, както и чрез включване на цифрови и зелени решения за обслужване в трансгранична среда;

— Изпълняване на съвместни действия за намаляване на замърсяването и екологичния отпечатък и осигуряване на чист въздух, вода и храна, както и за адаптиране към изменението на климата и за предотвратяване и смекчаване на последствията от естествени и причинени от човека бедствия.

Видовете дейности са оценени като съвместими с принципа за ненанасяне на значителна вреда (DNSH), по същия начин, както е посочено по-горе.

Всички проекти, които предвиждат изграждане на нова или рехабилитация на съществуваща инфраструктура, независимо от правата ѝ на собственост, трябва да отговарят на екологичното законодателство на съответната страна преди етапа на изпълнение. Това се проверява от УО и НО в процеса на кандидатстване.

Следва да се отбележи, че зелените и цифровите решения ще бъдат включени като хоризонтални принципи и по този начин ще станат неразделна част от всички подпомагани проекти в рамките на ТС. Това решение се разглежда като програмен инструмент за насърчаване на новата политика на сближаване.

ТС е многосекторна стратегия и подкрепата за морския сектор има важна, макар и не централна роля в планирания курс за интегрирано териториално развитие. По този начин планираните действия в рамките на ТС си взаимодействат и се очаква да допринесат за Общата морска

програма за Черно море и Черноморската стратегическа програма за научни изследвания и иновации (и двете са компоненти на стратегията на ЕС за син растеж), по-специално от гледна точка на повишаване на новите знания, подобряване на достъпа до информация и осигуряване на ефективно и устойчиво управление на свързаните с морето дейности, включително аквакултурите и туризма, с цел поддържане на здрави морски и крайбрежни екосистеми.

2.2.3. Показатели

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел	ID [5]	Показател	Мерна единица [255]	Междинна цел (2024 г.) [200]	Крайна цел (2029 г.) [200]
Интегрирано развитие на трансграничния регион	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони	RCO 116	Съвместно разработени решения	решения	0	36
Интегрирано развитие на трансграничния регион	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони	RCO 87	Организации, които си сътрудничат трансгранично	организации	0	72
Интегрирано развитие на трансграничния регион	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в	RCO 74	Население, обхванато от проекти в рамките на стратегията за интегрирано териториално развитие	Брой хора	0	850 000

	райони, различни от градските райони					
Интегрирано развитие на трансграничния регион	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони	RCO 75	Подкрепени стратегии за интегрирано териториално развитие	Принос към стратегиите	0	36

Таблица 3: Показатели за резултат

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референтна година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки
Интегрирано развитие на трансграничния регион	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони	RCR 104	Решения, възприети или разширени от организациите	решения	0		27	система за наблюдение на УО	

2.2.4. Основни целеви групи

Основните целеви групи за СЦ 2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в области, различни от градските райони, са:

- Население в трансграничния район (население на областите Бургас, Хасково и Ямбол и Одрин и Къркларели)
- Местни/регионални органи и органи, регионални структури на централни публични органи;
- Гражданско общество;
- Неправителствени организации;
- Научноизследователска и развойна дейност, академични институции и институции за обучение;
- Социални институции;
- ММСП.

2.2.5. Посочване на специфичните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ТИ), ВОМР или други териториални инструменти

Изпълнението на Приоритет 2 „Интегрирано развитие на трансграничния регион“ се планира да се осъществи въз основа на специална интегрирана териториална стратегия (ИТС), съгласно чл. 28 (с) от Регламента за общоприложимите разпоредби.

Данните от предходните два програмни периода показват, че зоната на ТГС е постигнала много малък напредък към териториално сближаване. Чрез прилагането на други териториални инструменти за интегрираното териториално развитие и сътрудничество (виж Приложение 4 – Териториална стратегия), програмата ще се стреми да свърже общности с общи интереси и нужди и да стандартизира начина, по който се произвеждат и доставят обществените блага. Този подход обаче изисква по-добро разбиране на трансграничните взаимовръзки като стълбове на функционална област, за разлика от преобладаващото убеждение, че териториалното сближаване се състои от двустранни отношения.

Възможностите за преминаване на границата за работа, образование, здравеопазване и други услуги все още са неизползвани. Границата продължава да разделя общностите, вместо да ги свързва, тъй като трансграничните агломерации все още не са развити, въпреки добрата свързаност, която трансграничната зона демонстрира. Има агломерационни зони, които са очертани в границите на всяка страна, но не и в трансгранична перспектива поради различни фактори, и най-вече поради различната степен на използване на общите териториални активи. И двете страни на границата имат излаз на Черно море, но за разлика от българската част от зоната на ТГС, която е ориентирана изключително към морския туризъм, обслужван от пет пристанища, турската страна няма идентични особености поради териториалната си архитектура (преобладават зелените площи), което предопределя ниската гъстота на населението и ограниченото инфраструктурно осигуряване. Към дадения момент има само един ГКПП в морската подобласт на трансграничния регион, разположен на 100 км от бреговата линия. Двете страни не са свързани чрез морски транспорт. Следователно, трудно биха могли да бъдат установени търговски, транспортни и комуникационни трансгранични връзки през морската

граница между двете държави. Това е сериозен обременяващ фактор, който пречи на развитието на трансграничната морска икономика, но в същото време не ограничава възможностите за създаване на екологични, изследователски и иновационни трансгранични връзки и взаимодействия в областта на морската наука и образование - перспектива за съвместен курс на действие, предложен от Общата морска програма за Черно море и стриктно популяризирана от програмата Interreg ИПП България-Турция.

В тази връзка, може да се заключи, че общите териториални пречки и липсващите връзки пречат на прилагането на подхода за функционалните зони при интегрираното териториално развитие. Тези пречки могат да бъдат обобщени в четири основни групи: 1) разпръснатата и разнородна икономическа дейност (с по-силно изразена индустриална насоченост в българската част от програмната зона и със земеделска насоченост в турската част) с различна степен на технологична специализация и достъп до външни пазари, както и различна степен на използване на общите териториални активи; 2) няма пресичане или свързване на осите на териториално развитие; 3) сериозни пропуски в човешкия капитал (от българска страна) и инфраструктурното осигуряване (от турска страна); 4) езикови, културни и правни различия – да не говорим за визовите ограничения, които все още са в сила за Турция. В периода 2021-2027 г. ресурсите на програмата ще бъдат свързани с определен аспект на всяка от четирите области на политики, които оформят териториалните характеристики на зоната на ТГС.

Следователно, чрез активно насърчаване на интегрирани проекти (при които многосекторното сътрудничество ще бъде поставено на централно място), програмата ще се стреми да изгради устойчиви трансгранични взаимодействия във всяка от четирите области на политики. Това ще бъде осъществено чрез рамката на Териториалната стратегия, която е фокусирана в две основни стратегически направления на действие: 1) Стимулиране на икономическия растеж чрез повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и нейното преминаване към двоен преход (стратегическа цел 1); 2) Развитие на по-добър достъп до услуги от общ интерес (стратегическа цел 2). По този начин Териториалната стратегия едновременно се занимава с разпръснатата и разнородна икономическа дейност на територията на програмата, включително нейния потенциал за разширяване, адаптиране и развитие на регионални вериги за създаване на стойност и пропуските между човешкия капитал и пазара на труда, както и необходимостта от създаване на адекватни услуги към населението на трансграничния регион в отговор на противоположните демографски тенденции, които се създават в региона, като се вземат предвид особеностите на заобикалящата среда и променящите се нужди на потребителите – всичко това с цел осигуряване на повече териториална цялост и сближаване.

Подкрепата на Териториалната стратегия за дигитализация и климатична неутралност на местната икономика, за подобряване на знанията и уменията на местните общности за успешна интеграция и реализация на пазара на труда и за устойчива туристическа екосистема, се очаква да изгради трансгранични взаимодействия в ключови сфери на сътрудничество и допълнително засилване на териториалното сближаване.

Туризмът е областта, в която традиционно се провеждат повечето от подкрепяните от програмата действия за трансгранично сътрудничество. Все още обаче няма изградени стабилни взаимодействия с туристическата функция през границата.

От друга страна, слабите структурни връзки между предприятията и липсата на трансгранични вериги за създаване на стойността пречат на икономическото догонване на региона на ТГС с неговите аналози и възпрепятстват очертаването на водещи трансгранични регионални центрове

(все пак такива съществуват, но в рамките на границите на съответната държава, например Бургас и Одрин), които от своя страна биха били опорна точка за по-големия регион. Граничната икономика все още е заключена в 5 областни центъра, които са нямат или са с ограничени трансгранични междуобластни връзки. Това би довело до възникването на икономически функции, които се разпространяват извън административните граници на дадена област. Едва след като секторните взаимозависимости и трансгранични взаимодействия станат достатъчно развити, програмните органи могат да започнат да проучват възможности за превръщане на интегрирания подход във функционална област.

Изборът на РО5 и използването на друг териториален инструмент (както е дефиниран в член 28 (с) от Регламента за РОР) за подкрепа на интегрираното териториално развитие е усилие, преследващо основната цел на Интеррег - съвместно справяне с общи предизвикателства (описани в раздел 1.2) и намиране на общи решения в различни области. Последното е една от най-слабите характеристики на територията, тъй като повечето от заинтересованите страни все още не са достигнали разбирането за трансгранично сътрудничество (подхранвано с редица взаимодействия и взаимозависимости). Понятието ТГС традиционно се стеснява до двустранни отношения. Поради това програмните власти са изправени пред амбициозната задача да покажат нови пътища за развитие като стълбовете на политиката „никой не е изоставен“. Средствата за техническа помощ през периода 2021-2027 г. ще оценяват ефективността на Териториалната стратегия, включително оценка за прилагане на подхода за определяне на функционална зона.

Първите резултати от това начинание ще положат основата за проектиране на конкретни функционални зони за териториално развитие през следващия програмен период 2027+, които ще се ръководят от усещането за общност и принадлежност. Дотогава регионът на ТГС ще бъде насърчаван постепенно да развива широк спектър от взаимодействия (надхвърлящи двустранната парадигма) в рамките на функционално съгласуваната територия, за да сближи хората и местата, да намерят споделени решения за общи нужди, например като: обръщане на негативната демографска тенденция, увеличаване на доходите, поемане на по-технологичен курс на производство и предоставяне на услуги, насърчаване на нови възможности за заетост, насърчаване на мобилността на работната сила, съживяване на туристическия сектор след кризата с COVID-19 чрез инструментите на интегрираната териториална развитие.

2.2.6. Планирано използване на финансови инструменти

Подкрепата ще се бъде само с безвъзмездни средства.

2.2.7. Ориентировъчно разпределение на програмираните средства на ЕС в зависимост от вида на интервенцията

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
2	ЕФРР+ ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност	013 Цифровизация на МСП (включително електронна търговия, електронен бизнес и бизнес процеси в мрежа, центрове за цифрови иновации, „живи лаборатории“, интернет	743 000

		в райони, различни от градските зони	предприемачи и нови ИКТ предприятия, B2B)	
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	016 ИКТ решения за държавното управление, електронни услуги и приложения	1 686 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	021 Стопанско развитие и интернационализация на МСП, включително производствени инвестиции	743 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	028 Трансфер на технологии и сътрудничество между предприятията, изследователските центрове и висшето образование	743 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	058 Мерки за адаптиране към изменението на климата и превенция и управление на рискове, свързани с климата: наводнения и свлачища (включително повишаване на информираността, системи за гражданска защита и управление на бедствия, инфраструктури и екосистемни подходи)	943 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	059 Мерки за адаптиране към изменението на климата и превенция и управление на рискове, свързани с климата: пожари (включително повишаване на информираността, системи за гражданска защита и управление на бедствия, инфраструктури и екосистемни подходи)	3 000 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично	067 Управление на битови отпадъци: превантивни мерки, мерки за минимизиране,	1 886 000

		местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	сортиране, повторно използване и рециклиране	
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	079 Опазване на природата и биологичното разнообразие, природното наследство и ресурси, зелена и синя инфраструктура	400 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	083 Велосипедна инфраструктура	1 943 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	134 Мерки за подобряване на достъпа до пазара на труда	743 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	136 Специфична подкрепа за младежка заетост и социално-икономическа интеграция на младите хора	321 500
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	146 Подкрепа за адаптирането на работниците, предприятията и предприемачите към промените	743 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура,	158 Мерки за подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и финансово достъпни услуги	743 000,00

		природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони		
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	165 Опазване, развитие и популяризиране на публични туристически активи и туристически услуги	2 421 500
2	ЕФРР+ИПА	2. Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	166 Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културните услуги	743 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	167 Опазване, развитие и популяризиране на природното наследство и екотуризма извън рамките на защитените зони по „Натура 2000“	2 443 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	171 Най-отдалечени региони: подкрепа за компенсиране на допълнителните разходи, свързани с климатичните условия и затрудненията поради релефа	798 844

Таблица 5: Измерение 2 — Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)
2	ЕФРР+ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	01 – Безвъзмездни средства	21 093 844

Таблица 6: Измерение 3 — Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
2	ЕФРР+ ИПА	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските зони	24 Други видове целеви територии	21 093 844

2.3. Наименование на приоритета

Приоритет 3 - По-сигурен трансграничен регион

2.3.1. Специфична цел

3.1 Подобряване на управлението на миграцията

2.3.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

Стратегически проект, свързан с укрепването на капацитета на правоприлагащите институции от двете страни на границата за справяне с незаконната миграция в дух на сътрудничество и солидарност, ще бъде насочен към приоритета „По-сигурен граничен район“ по ИНТЕРРЕГ Специфична цел 2: По-безопасна и по-сигурна Европа. Партньори по проекта ще бъдат Регионална дирекция на Министерство на вътрешните работи Хасково, Регионална дирекция на Министерство на вътрешните работи Бургас и Регионална дирекция на Министерство на вътрешните работи Ямбол от българската страна, а от турска страна – управител на Одрин и управител на Къркларели.

С увеличаването на броя на бежанците, които пребивават в България и Турция в резултат на продължаващия миграционен натиск в трансграничната област, стана очевидна необходимостта от засилване на институционалната координация за оперативно сътрудничество в областта на установената незаконна миграция във вътрешността. Регионалните дирекции на Министерство на вътрешните работи в Хасково, Бургас и Ямбол (България) и правоприлагащите отдели на провинции Одрин и Къркларели (Турция) до момента са изолирани от огромната институционална и финансова подкрепа на ЕС в областта на незаконната миграция, която се предоставя основно на граничните органи. Изброените по-горе институции се занимават с незаконни мигранти, заловени на територията на съответната държава (засичане във вътрешността) поради липсата на всеобхватна стратегия за сътрудничество в областта на незаконната миграция и на капацитет за координиране и прилагане на такава стратегия.

Дейностите по проекта, предвидени в рамките на този проект, са свързани със специфичната цел: Подобряване на управлението на миграцията, тъй като те са насочени към повишаване на способностите на служителите на правоприлагащите органи от двете страни и едновременно увеличаване на трансграничното въздействие, като всички те ще допринесат за постигането на конкретната цел. Планираните обучения ще повишат познанията за нормативната уредба на международно и европейско равнище и ще повишат езиковите умения, които ще играят важна роля за намаляване на пречките, дължащи се на езика. Предоставянето на специализирано оборудване ще осигури на служителите на правоприлагащите органи необходимото оборудване за по-ефективна борба с незаконната миграция. Проектът ще спомогне за изграждането на система в случай на бъдещи кризи и ще промени начина на реакция от реакции на извънредна база към трайни решения и всичко това може да бъде направено, ако в процеса участват ключови институционални участници, обхващащи двете основни области, в които е установена незаконна миграция – на границата и във вътрешността на страната.

Примерният вид действия, които ще бъдат подкрепени, са свързани с:

- Провеждане на обучения, обмен на опит и добри практики, учебни посещения с цел подобряване на институционалното сътрудничество и капацитета;
- Мерки за повишаване на сигурността в градските и крайградските райони на трансграничния регион;
- Доставка на специализирано оборудване/устройства за подобряване на техническите възможности и повишаване на физическия капацитет на служителите/службите на правоприлагащите органи в трансграничния регион.

Видовете дейности са оценени като съвместими с принципа за ненанасяне на значителна вреда (DNSH), по същия начин, както е посочено по-горе.

Проектът, който предвижда изграждане на нова или рехабилитация на съществуваща инфраструктура, независимо от правата ѝ на собственост, трябва да отговаря на екологичното законодателство на съответната страна преди етапа на изпълнение. Това се проверява от УО и НО в процеса на кандидатстване.

2.3.3. Показатели

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел	ID [5]	Показател	Мерна единица [255]	Междинна цел (2024 г.) [200]	Крайна цел (2029 г.) [200]
По-сигурен трансграничен регион	3.1 Подобряване на управлението на миграцията	RCO 81	Участие в съвместни трансгранични действия	участия	91	367

Таблица 3: Показатели за резултат

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референт на година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки
По-сигурен трансграничен регион	3.1 Подобряване на управление то на миграцията	RCR 85	Участия в съвместни трансгранични и действия след приключване на проекта	участия	0		50	система за наблюдение на УО	

2.3.4. Основни целеви групи

Предвижда се действията, подкрепяни по този приоритет, да донесат ползи за следните целеви групи:

- Население в трансграничния район (население на областите Бургас, Хасково и Ямбол и Одрин и Къркларели);
- Посетители в трансграничния регион;
- Мигранти и лица, търсещи убежище;
- Публични органи и доставчици на услуги;
- Предприятия;
- Потенциални инвеститори и местни икономически оператори;
- Правоприлагащите органи в граничния район;
- Потенциални бенефициери:
 - Областни дирекции на МВР – Хасково, Бургас и Ямбол;
 - Правоприлагащ отдел в провинции Одрин и Къркларели
 - Други правоприлагащи органи.

2.3.5. Посочване на конкретните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ITI), VOMP или други териториални инструменти

Цялата програмна област е обхваната.

2.3.6. Планирано използване на финансови инструменти

Подкрепата ще се бъде само с безвъзмездни средства.

2.3.7. Ориентировъчно разпределение на програмираните средства на ЕС в зависимост от вида на интервенцията

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
3	ЕФРР+ИПА	3.1 Подобряване на управлението на миграцията	174 Interreg: управление на преминаването на границите и управление на мобилността и миграцията	1 691 757

Таблица 5: Измерение 2 — Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)
3	ЕФРР+ИПА	3.1 Подобряване на управлението на миграцията	01 – Безвъзмездни средства	1 691 757

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
3	ЕФРР+ИПА	3.1 Подобряване на управлението на миграцията	33 Без специфичен териториален обхват	1 691 757

3. Финансов план

3.1 Финансови бюджетни кредити по години

Таблица 7

Фонд	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо
ЕФРР (цел „Териториално сътрудничество“)								
ИПП III ТГС (1)	0	4 951 987	5 059 219	5 133 571	5 226 674	4 396 747	4 484 765	29 252 963
ТГС по ИССРМС (1)								
ИПП III (2)								
ИССРМС (2)								
ПОСТ (3)								
Средства от Interreg (4)								
Общо	0	4 951 987	5 059 219	5 133 571	5 226 674	4 396 747	4 484 765	29 252 963
(1) Направление А на Interreg, външно трансгранично сътрудничество. (2) Направления Б и В на Interreg. (3) Направления Б, В и Г на Interreg. (4) ЕФРР, ИПП III, ИССРМС или ПОСТ, като единична сума по направления Б и В								

3.2 Общо бюджетни кредити по фонд и национално съфинансиране

Таблица 8

Цели на политиката №	Приоритет	Фонд (което е приложено)	Основа за изчисляване на подкрепата от ЕС (общ допустим разход или публичен принос)	Финансов принос на ЕС (а)=(а1)+(а2)	Индикативно разпределение на финансовия принос на ЕС		Национален финансов принос (б) = (в) + (г)	Индикативно разпределение на националния принос		Общо (д) = (а) +(б)	Процент на съфинансиране (е) = (а)/(д)	Финансов принос от трети държави (за информация)
					без ТП, съгласно член 27, параграф 1 от POP (а1)	За ТП, съгласно член 27, параграф 1 от POP (а2)		Национален публичен (в)	Национален частен (г)			
2	Приоритет 1	ЕФРР	Общ допустим разход									
		ИПП III ТГС (1)	Общ допустим разход	6 467 362	5 879 420	587 942	1 141 300	1 141 300	0	7 608 662	0,849999908	

		ТГС по ИССРМС (1)										
		ИПП III (2)										
		ИССРМС (2)										
		ПОСТ (3)										
		Средства от Interreg (4)										
5	Приоритет 2	ЕФРР	Общ допустим разход									
		ИПП III ТГС (1)	Общ допустим разход	21 093 844	19 176 222	1 917 622	3 722 444	3 722 444	0	24 816 288	0,849999968	
		ТГС по ИССРМС (1)										
		ИПП III (2)										

		ИССРМС (2)											
		ПОСТ (3)											
		Средства от Interreg (4)											
ISO 2	Приоритет 3	ЕФРР	Общ допу стим разх од										
		ИПП Ш ТГС (1)	Общ допу стим разх од	1 691 757	1 537 961	153 796	298 546	298 546	0	1 990 303	0,849999724		
		ТГС по ИССРМС (1)											
		ИПП Ш (2)											
		ИССРМС (2)											
		ПОСТ (3)											
		Средства от											

		Interreg (4)										
	Общо	Всички фондове	Общ допустим разход	29 252 963	26 593 603	2 659 360	5 162 290	5 162 290	0	34 415 253	0,849999940	
		ЕФРР	Общ допустим разход									
		ИПП III ТГС (1)	Общ допустим разход	29 252 963	26 593 603	2 659 360	5 162 290	5 162 290	0	34 415 253	0,849999940	
		ТГС по ИССРМС (1)										
		ИПП III (2)										
		ИССРМС (2)										
		ПОСТ (3)										
		Средства от										

		Interreg (4)										
	Общо	Всички фондове	Общ допу стим разх од	29 252 963	26 593 603	2 659 360	5 162 290	5 162 290	0	34 415 253	0,849999940	

4. Предприети действия за привличане на съответните партньори в подготовката на програмата по Interreg и ролята на тези партньори по програмата в изпълнението, мониторинга и оценката на програмата

Съгласно член 8 от Регламент (ЕС) 2021/1060 всяка държава-членка организира партньорство с компетентните регионални и местни органи, съгласно принципа на многостепенно управление, за да включи тези партньори по време на подготовката и изпълнението на програмата.

Регионални консултации

Процесът на консултации бе предназначен да отрази визията на заинтересованите страни относно предизвикателствата и нуждите на трансграничния регион, да се споразумеят за стратегическото приоритизиране на целите на политиката и да се ангажират в дефинирането на резултатите, които трябва да бъдат постигнати в рамките на всяка приоритетна ос и стратегическа интервенция. Съответните заинтересовани страни в трансграничния регион бяха включени по време на целия процес на подготовка на програмата, за да се осигурят реални резултати и да отговорят на техните изисквания. Това беше постигнато чрез различни консултативни дейности, организирани през различни фази от процеса на разработване на програмата.

Консултациите и срещите бяха проведени в периода август – октомври 2019 г. както на турска, така и на българска територия. В Турция бяха проведени шест срещи на регионални фокусни групи – 2 в Одрин (на 29.7.2019 г. и 30.7.2019 г.) и 4 в Къркларели (на 31.7.2019 г. и 1.8.2019 г.) и широка регионална консултативна среща в България (през октомври 2019 г. в Бургас). Целта на проведените регионални консултации беше да се определят местните нужди, като се следва подходът „отдолу нагоре“ и да се включат предложения от заинтересованите страни относно приоритизирането на целите на политиката и възможните интервенции.

Както при разработването на Териториалния анализ, така и при изработването на Програмата, процесът на консултации с партньорите беше планиран в тясна връзка с графика на основните раздели на програмата, така че консултациите да дават навременна обратна връзка. Участниците в обширните трансгранични регионални консултации постигнаха съгласие относно необходимостта от предлагане на съвместни мерки за справяне с неизползвания потенциал на региона и прилагане на подходи, с които да се допринесе за развитието на региона по по-последователен, ефективен и устойчив начин.

ЦП5 „Европа по-близо до гражданите“ беше подкрепена от участващите заинтересовани страни като най-подходящия начин за прилагане на интегрирани мерки, които биха допринесли за решаване на общи и разнообразни предизвикателства в граничния регион. Ще бъдат включени нов тип бенефициенти, партньорства и дейности, които гарантират устойчивост и капитализиране на сътрудничеството между двете страни.

На регионалните консултации широко беше обсъдено и прилагането на мерки, посветени на енергийната ефективност, намаляването на емисиите на парникови газове и кръговата

икономика по ЦП 2 „По-зелена, нисковъглеродна Европа“, които да подобрят състоянието на околната среда в полза на хората и икономиката на граничния регион.

В рамките на консултацията беше обсъдена темата за сигурността и продължаващия миграционен натиск в трансграничния регион. Участниците се обединиха около необходимостта от съвместни усилия за укрепване на капацитета на отговорните институции от двете страни на границата в областта на откритата във вътрешността на страните незаконна миграция.

След регионалните консултации до участниците беше изпратен въпросник, в който те посочиха предизвикателствата, пред които е изправен региона по отношение на социално-икономическото развитие и сферите на интервенции, в които програмата би могла да донесе добавена стойност. Респондентите твърдо подкрепиха бъдещата програма да бъде по-фокусирана чрез справяне с местните предизвикателства и нужди на граничния регион.

Съвместна работна група за програмиране (СРГ)

През ноември 2019 г. беше създадена съвместна работна група (СРГ) за изготвяне на програмата. Една от основните ѝ задачи беше периодичен преглед и предложения за напредъка в програмирането, както и одобряване на основните етапи от подготовката на програмата и накрая на програмата като цяло.

Спазвайки принципа на партньорство СРГ се състои от балансиран брой представители на двете партниращи държави, включително представители на публичните органи (национални, регионални и местни), икономически и социални партньори, структури, представляващи гражданското общество, включително партньорите от областта на околната среда, организациите, отговарящи за насърчаването на социалното приобщаване, равенството между половете и недискриминацията. За да осигури прозрачно и балансирано представителство на гражданското общество в СРГ, Управляващият орган проведе процес на подбор на неправителствени организации. След оценка на постъпилите предложения, няколко НПО в областта на образованието, науката и културата станаха членове на Съвместната работна група за програмиране.

СРГ одобри следните документи:

- На първото заседание на СРГ, което беше проведено в Одрин на 12 ноември 2019 г. бяха одобрени процедурният правилник на СРГ и концептуалният документ с времеви график за процеса на програмиране;
- На второто си заседание, което беше проведено на 24 септември 2020 г. чрез онлайн среща СРГ одобри Териториалния анализ и логиката на интервенцията на бъдещата програма.
- На 24 февруари 2021 г. чрез писмена процедура СРГ одобри преработената логическа рамка за интервенции (след междуинституционалното споразумение в края на 2020 г. относно проекта на регламенти за политиката на сближаване, включително проекта на регламент Interreg и неговите изисквания относно тематичната концентрация)

- На онлайн заседание на 14.09.2021 г. СГР одобри Първия проект на Програма Interreg-IPA България – Турция 2021-2027 – раздели, свързани с програмната стратегия – териториални нужди и потенциал, цели и приоритети на програмата, индикативни действия, комуникация мерки;

- На 8 Април 2022 г. пълният проект на програмата беше одобрен от Съвместната работна група.

Работна група за изработване на Интегрирана териториална стратегия за трансграничния регион

За целите на изпълнението на , управляващите и националните органи подкрепиха местните заинтересовани страни при разработването на интегрираната териториална стратегия. Беше създадена работна група (РГ) представлява съответните регионални и местни органи както и други заинтересовани страни, свързани с подготовката и изпълнението на стратегията (съгласно член 29 от POP). Основната отговорност на работната група е да си сътрудничи с консултанта по време на разработването на Интегрирана териториалната стратегия за интегрирани мерки по ЦП5 „Европа по-близо до гражданите“ и да използва резултатите от диалога със съответните заинтересовани страни, бази данни, експертни позиции и т.н. Първият проект на Стратегията бе публикуван за консултации на 14 Април 2021 г. като получените коментари от местни заинтересовани страни бяха включени в преработената версия на документа.

Публична кампания за събиране на идеи за проекти по Интегрираната териториална стратегия

За да бъде осигурен подходът „отдолу-нагоре“ и да се включи по-широк кръг от заинтересованите страни в процеса на стратегическо планиране, широка кампания за събиране на проектни идеи, които изграждат списъка с операции, част от Териториалната стратегия бе стартирана в периода Ноември – Декември 2021 от двете страни на границата. Над 140 организации от България и Турция участваха в четири онлайн семинари на кампанията, като събраните проектни идеи бяха групирани в групи по интервенции, които формираха дългия и кратък списък от операции, допринасящи за целите на Интегрираната териториална стратегия.

Обществени консултации във връзка с доклада за екологична оценка (ДЕО) на програмата и на Интегрираната териториална стратегия за региона на трансгранично сътрудничество

Като част от подготовката на ДЕО на програмата и на Интегрираната териториална стратегия за региона на трансгранично сътрудничество бяха проведени два кръга обществени консултации. Първите консултации бяха организирани през юли 2021 г. (в България) през август 2021 г. (в Турция) относно определяне на обхвата и съдържанието на доклада за оценка на въздействието върху околната среда. Вторият кръг от консултации беше проведен в периода декември 2021 г. - януари 2022 г. (в България) и януари 2022 г. (в Турция) относно ДЕО. Получените коментари от всички институции и заинтересовани страни бяха отразени в ДЕО.

Обществени консултации по проекта на програмен документ 2021-2027

По отношение на подготовката на окончателния вариант на Интеррег VI-A ИПП програмата 2021-2027 г. обществени консултации по проекта бяха стартирани в периода Януари – Март 2022 г. Във финалния кръг на общественото обсъждане и обществените консултации участваха различни представители на областни и общински администрации, неправителствени организации, бизнес и професионални организации, представители на академични среди, медии и други заинтересовани страни от България и Турция. Проведоха се ползотворни дискусии не само по окончателния проект на програмата, но и по най-важните послания за бъдещото изпълнение.

Изпълнение, наблюдение и оценка

В съответствие с член 28 от Регламент (ЕС) 2021/1059 в срок от три месеца след одобряването на програмата ще бъде създаден Съвместен комитет за наблюдение (СКН). Съставът на комитета се договаря от участващите държави и е в съответствие с разпоредбите на член 29 от регламента за Interreg. Съставът на СКН ще зачита принципите на партньорство и многостепенно управление и ще включва публичните органи (регионални, местни и други); икономически и социални партньори; представители на гражданското общество, като например екологични партньори, неправителствени организации и организации, отговарящи за насърчаване на социалното приобщаване, основните права, правата на хората с увреждания, равенството между половете и недискриминацията; изследователски организации и университети и др. СКН включва също така заинтересовани страни от регионалните консултации и членове на СРГ. Подходът ще гарантира затваряне на цикъла и непрекъснатостта на процеса на определяне на проектите, мониторинг на изпълнението и оценката на програмата. СКН ще бъде надлежно информиран за дейностите, свързани с Техническа помощ.

Основните компетенции и отговорности на мониторинговия комитет ще бъдат определени в съответствие с член 30 от Регламент (ЕС) 2021/1059.

Програмата ще продължи да насърчава прозрачността, като публикува всички важни документи за консултация на интернет страницата на Програмата. Всички заинтересовани страни ще бъдат поканени да изпратят коментари. Важна роля в изпълнението на ЦП 5 ще има управляващият орган на Интегрираната териториална стратегия на зоната за ТГС, който ще работи в тясно сътрудничество със СКН на Програмата, за да осигури успешното изпълнение на ЦП 5.

На местно ниво програмата ще изпълнява действия, като винаги използва опитът от предишните програмни периоди. Въпреки това, нови инициативи също ще намерят своето място с цел укрепване на връзката между програмата и потенциалните бенефициенти. Семинарите, анкетите, срещите и двустранният обмен са най-често срещаните средства за идентифициране на посочената информация и обратна връзка на мнения.

За да се подобри и консолидира участието на трети страни-партньори в изпълнението на Програмата, УО/Съвместния секретариат ще се организират веднъж годишно „Дни на консултации“. По този начин се засилва вземането на решения на Съвместния комитет за наблюдение чрез предоставяне на външна „ad hoc“ информация и препоръки, събрани от

представители на гражданското общество с опит/компетенции/умения по конкретни теми (например, за изготвяне на покани за проектни предложения, прехвърляне на процеси и др.). Тези „Дни“ биха могли да бъдат организирани под формата на онлайн семинари и да бъдат насочени към различни аудитории и организации в зависимост от темите, заложи в дневния ред на СКН.

Разнообразието от видовете описани действия позволява многостепенна реализация на принципите на партньорство по Програмата във всеки ключов етап от нейния живот (подготовка, изпълнение, мониторинг и оценка), на местно ниво в страните партньори

5. Подход към комуникацията и публичността за програмата по Interreg (цели, целеви групи, комуникационни канали, включително отразяване в социалните медии, където е приложимо, планиран бюджет и съответните показатели за мониторинг и оценка)

Програмата ще направи преглед на добрите практики в комуникацията от предходния период и ще приложи гъвкав подход за достигане до целевата аудитория.

Това се изразява в следните комуникационни цели, като се вземат предвид комуникационните нужди, специфичните за всеки етап от жизнения цикъл на програмата и комуникационни нужди на всяка целева група:

- да направи програмата известна, привлекателна и леснодостъпна;
- да привлече интереса на потенциалните бенефициенти;
- да подпомогне бенефициентите при изпълнението на проектите
- да се гарантира широко признаване на подкрепата от ЕС за развитие на програмния район.

Всяка комуникационна цел ще бъде прехвърлена в специфични комуникационни дейности. Основният акцент на комуникационните дейности е насочен към потенциалните кандидати, бенефициерите, заинтересованите страни и институциите, участващи в изпълнението.

Комуникационната стратегия идентифицира следните основни целеви групи: кандидати, бенефициенти, национални, регионални и местни правителствени и неправителствени организации, МСП и техните професионални организации, научноизследователска и развойна дейност, институции за образование и обучение, институции на ЕС, медии от двете страни.

При комбинацията от комуникационни канали се вземат предвид тематичните цели на програмата. Съществуват както цифрови, така и традиционни инструменти:

За PO2 специфичната целева аудитория е местното население и ММСП. Като „зелен“ приоритет, основното комуникационно послание ще бъде фокусирано върху адитивните и мултипликативни ефекти, които проектите доставят с декарбонизация на производствените процеси и въвеждане на интелигентни енергийни технологии. Като нов тип бенефициенти, ММСП ще получат задълбочена помощ и обучения.

За РО5 специфичните целеви групи са местното население, администрацията, НПО, научноизследователската и развойна дейност, академичните, обучителни и социални институции и МСП. Като Приоритет с най-висок бюджетен дял, комуникационните дейности започнаха още по време на разработването на стратегията чрез подход за широкомащабно участие, включващ всички заинтересовани страни. Внедряването на ИТС ще бъде придружено от информационни кампании и срещи за намиране на партньори.

За ИНТЕРРЕГ специфична цел 2 специфичните целеви групи са местното население и администрацията. Като проект от стратегическо значение с фокус върху управлението на мигрантите, комуникационните дейности ще бъдат концентрирани върху „сигурност“ – актуални фото и видео истории, качени в социалните медии, по време на всички етапи на изпълнение. За приключването на проекта ще се проведе събитие с демонстрация на новото оборудване и придобитите умения, с участието на широк кръг заинтересовани страни, включително Европейската комисия.

Канали за комуникация

1. Дигитални

Като основен източник на информация, новата интернет страница ще запази основната структура като тази от периода 2014-2020 г. Тя ще бъде свързана с единния портал за достъп до всички програми на България.

Програмата ще използва Facebook и YouTube като основни канали за социални медии. За да достигне максимална аудитория УО ще използва оптимизация за търсачки (SEO) и реклами в Google (Google Ads), Facebook и You Tube.

Другите комуникационни дейности включват съобщения за пресата, публикации, интервюта, видео и фото-разкази, електронни брошури/бюлетини, инфо графики, табели с логото на Програмата и флага на ЕС в сградата на УО, НО, СС.

2. Събития/Обучения

Предвидени са събития за Ден на европейското сътрудничество и за отбелязване на празници в зоната на ТГС, тематично свързани с целите на Програмата и реализираните проекти. Ще бъдат организирани срещи за намиране на партньори и обществени дискусии. Редовно ще се провеждат обучения за всички бенефициенти на етапа на изпълнение на проектите. Всички учебни материали ще бъдат достъпни на интернет страницата на програмата и в социалните мрежи. Промоционалните материали ще бъдат разпространявани на публични събития.

БЮДЖЕТ

Планираният бюджет е 0,3% от общия бюджет на програмата и се разпределя за дигитална комуникация (57%), събития и обучения (32%) и рекламни материали (11%).

НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

УО ще информира СКН веднъж годишно за напредъка в изпълнението на дейностите по комуникация и постигането на целевите стойност. Всички дейности ще бъдат редовно оценявани от УО и резултатите ще бъдат представени за одобрение на СКН.

Данните за оценка на комуникационните цели ще идват вътрешна база данни на УО, НО и СС, Google Analytics, специфични инструменти за проследяване за социални медийни платформи и проучвания.

Оценката на комуникационната стратегия също ще бъде част от мерките за оценка на цялостната програма.

Вид дейности	Показател за изпълнението	<i>Цел 2028 г.</i>	Показател за резултатите	<i>Цел 2028 г.</i>
Събития	<i>Брой събития</i>	25	<i>Обща полза от проявата за участниците (проучване)</i>	75% CSAT резултат
	<i>Брой участници</i>	1300		
Публикации	<i>Брой публикации (включително социални медии)</i>	350	<i>Обща полза от публикациите за читателите (проучване)</i>	75% CSAT резултат
Интернет страница на програмата	<i>Брой посещения</i>	70000	<i>Обща полза от сайта/страницата за читателите (проучване)</i>	75% CSAT резултат
Социални медии	<i>Брой последователи/абона ти</i>	700	<i>Брой акции, харесвания, мнения, коментари и хаштаг споменавания</i>	1000

6. Посочване на подкрепа за малки проекти, включително малки проекти в рамките на фондове за малки проекти

Програмата дава възможност за реализиране на проекти с ограничен финансов обем в съответствие с чл. 24 от Регламента за ЕТС.

Програмата ще осигури пряка подкрепа на регионалните МСП за преодоляване на нови предизвикателства, произтичащи от новите политики на ЕС за развитие, свързани със зеления преход, а именно енергийната ефективност и кръговата икономика. Програмата ще разработи подкрепата за предприятията при пълно спазване на законово определената рамка за подкрепа, която изисква стриктно прилагане на правилата за минимална помощ (Регламент (ЕС) 1407/2013). Съответните законови разпоредби налагат финансови ограничения (200 000 евро за всяко предприятие за 3-годишен период) за проекти на МСП, които отговарят на условията за финансиране по програмата. Следователно подкрепата за предприятия по Приоритет 1 „Щадящ околната среда трансграничен регион“ (20% от бюджета на програмата) ще бъде под формата на малки проекти до 200 000 евро на предприятие (което включва бенефициенти и партньори).

Подкрепата за МСП чрез Фонд за малки проекти, (както е определен в член 25 от Регламент (ЕС) 2021/1059 относно ЕТС), се счита за вариант, чиято осъществимост ще

бъде преценена и въведена, ако е приложимо. Възможният избор на Фонд за малки проекти като операция ще бъде по преценка на СКН.

7. Разпоредби за прилагане

7.1. Програмни органи

Таблица 9

Програмни органи	Наименование на институцията	Име на контактното лице	Електронна поща
Управляващ орган	Министерство на регионалното развитие и благоустройството, дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ Република България	Десислава Георгиева, директор на дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“	D.G.Georgieva@mrrb.government.bg
Национален орган (за програми с участващи трети или партньорски държави, ако е приложимо)	Дирекция по въпросите на ЕС към Министерство на външните работи на Република Турция	Бюлент Йозджан, главен директор на Главна дирекция за финансовото сътрудничество и изпълнението на проекти в дирекция по въпросите на Европейския съюз	bozcan@ab.gov.tr
Одитен орган	Изпълнителна агенция „Одит на средствата от ЕС“, Министерство на финансите	Людмила Рангелова, изпълнителен директор	aeuf@minfin.bg
Група на одиторите	Съвет на финансовите контролори, Министерство на финансите, Република Турция	Мурат Еринч Байракчъ Заместник-ръководител на одитния орган	erinc.bayrakci@hmb.gov.tr
Орган, отговарящ за получаването на плащанията от Комисията	Дирекция „Национален фонд“, Министерство на финансите	Мануела Милошева, директор на дирекция „Национален фонд“	natfund@minfin.bg
Орган, различен от Управляващия, на който е възложена счетоводната функция	Дирекция „Национален фонд“, Министерство на финансите	Мануела Милошева, директор на дирекция „Национален фонд“	natfund@minfin.bg

7.2. Процедура за създаване на съвместен секретариат

В съответствие с член 46, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 2021/1059, Управляващият орган (УО) в сътрудничество с Националния орган (НО) следва да създаде Съвместен секретариат (СС) с персонал, като се вземе предвид партньорството по програмата.

Съвместният секретариат ще подпомага УО и Съвместния комитет за наблюдение (СКН) при изпълнение на съответните им функции. СС също така ще предоставя информация на потенциалните бенефициенти относно възможностите за финансиране и ще подпомага бенефициентите и партньорите при изпълнението на операциите. Когато е необходимо, той ще подпомага одитния орган.

Въз основа на положителния опит, натрупан през предходните два програмни периода, програмата ще запази съществуващото местоположение на СС в Хасково, България, с клон в Одрин, Турция. Това ще осигури плавен преход между програмите 2014-2020 и 2021-2027 и бързо стартиране на приема на проектни предложения. Офисите в Хасково и Одрин разполагат с напълно функционални и опитни управленски структури с одитирани работни процедури, които могат лесно да се актуализират.

При набирането на персонал ще се вземе предвид партньорството по програмата и процедурите за набиране ще следват принципите на прозрачност, недискриминация и равни възможности. Подборът на новите служители (в главен офис и клон) ще се организира по публична процедура, като се гарантира балансиран брой експерти от двете страни. Процедурата за подбор ще се проведе от УО или НО в съответствие със съответното национално законодателство. Числеността на персонала и длъжностните характеристики ще бъдат предмет на одобрение от СКН. СС ще има персонал, който владее свободно английски, както и един от официалните езици на страните партньори (български или турски).

Разходите на СС ще бъдат финансирани от бюджета на техническата помощ.

7.3 Разпределяне на задълженията между участващите държави членки и, когато е приложимо, третите държави или партньорските държави и ОСТ, в случай на финансови корекции, наложени от управляващия орган или Комисията

Съгласно чл. 69, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/1060 – ROP, партньорските държави гарантират законосъобразността и редовността на разходите, включени в отчетите, представени на Комисията, и предприемат всички необходими действия за предотвратяване, откриване и коригиране и докладване за нередности, включително измама. Всяка страна-партньор е отговорна за разследване на нередности, извършени от бенефициентите, намиращи се на нейна територия. Финансовата корекция се състои в спиране на цялата или част от подкрепата от фондовете за операция или програма, при която се установи, че разходите, декларирани пред Комисията, са нередовни. Финансовите корекции се записват в годишните отчети от управляващия орган за счетоводната година, през която е взето решение за спирането.

Управляващият орган гарантира, че всяка сума, платена в резултат на нередност, се възстановява от водещия или единствения партньор. Партньорите изплащат на водещия

партньор всички неправомерно изплатени суми. Както в договора, който ще бъде подписан между управляващия орган и водещия партньор, така и в споразумението за партньорство, което ще бъде подписано между бенефициентите, се включват специални разпоредби относно изплащането на суми, предмет на нередност.

Ако водещият партньор не успее да осигури изплащане от други партньори или ако Управляващият орган не успее да осигури изплащане от водещия партньор, страната-партньор, на чиято територия се намира съответният бенефициент, възстановява на управляващия орган сумата, неправомерно изплатена на този партньор. Когато страната-партньор не е възстановила на управляващия орган неправомерно изплатени суми, те подлежат на заповед възстановяване, издадено от Комисията, което се изпълнява, когато е възможно, чрез прихващане към съответната държава-партньор.

Управляващият орган е отговорен за възстановяването на съответните суми в общия бюджет на Съюза в съответствие с разпределението на задълженията между участващите страни, както е посочено в тази програма и както е подробно описано в двустранния Меморандум за разбирателство/Меморандум за изпълнение.

В съответствие с член 104 от Регламент (ЕС) 2021/1060 – ROP, Комисията има право да извършва финансови корекции, като намали подкрепата от фондовете към дадена програма и да извърши възстановяване от държавите-партньори, така че да изключи от финансирането на Съюза разходи, които са в нарушение на приложимото законодателство на Съюза и националното законодателство, включително във връзка с недостатъци в ефективното функциониране на системите за управление и контрол.

В случай на финансови корекции от страна на Комисията, двете страни-партньори се ангажират да възстановят сумата, пропорционално на одобрените проектни бюджети и извършени дейности от съответно български и турски бенефициенти, засегнати от финансовата корекция. В случай на финансови корекции от Комисията, длъжници се на случайни или неочаквани нередности, двете държави партньори се ангажират да разследват всеки отделен случай поотделно. Финансовата корекция от Комисията не отменя задължението на страните-партньори да извършват възстановяване съгласно разпоредбите на приложимите европейски регламенти.

Двустранният Меморандум за разбирателство/Меморандум за изпълнение между страните-партньори предвижда подробни разпоредби по отношение на разпределението на задълженията и събирането на вземания.

8. Използване на единични разходи, еднократни суми или единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Таблица 10: Използване на единични разходи, еднократни суми или единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Планирано използване на чл. 94 и чл. 95	ДА	НЕ
--	-----------	-----------

<p>От приемането си програмата ще използва възстановяване на принос от Съюза въз основа на единичните разходи, еднократните суми и единните ставки по приоритети съгласно член 94 от POP (ако отговорът е „да“, попълнете допълнение 1</p>	☐	☒
<p>От приемането си програмата ще използва възстановяване на принос от Съюза въз основа на финансиране, което не е свързано с разходи, съгласно член 95 от POP (ако отговорът е „да“, попълнете допълнение 2)</p>	☐	☒